Storfurstendömet Finland.

Statistiska anteckningar

i anledning af

den Första Finska Allmänna Utställningen i Helsingfors 1876

Förord till den elektroniska utgåvan

Dessa statistiska anteckningar av **Karl Emil Ferdinand Ignatius** (1837-1909) har digitaliserats av **Nationalbiblioteket i Helsingfors** och anpassats för Projekt Runeberg i september 2015 av Ralph E.

Tyvärr saknas sid 8-9 i denna digitalisering, vilket behöver kompletteras.

Jfr. finska utgåvan **Suomen Suuriruhtinakunta**!

STORFURSTENDÖMET FINLAND.

STATISTISKA ANTECKNINGAR

i anledning af

bett Äsfa ^itA OTnanna ^tøfäffnmgeu i Jjefetttgfors I8T6

af

K. E F. Ignatius.

HELSINGFORS, Finska Litteratur-sällskapets tryckeri, 1876.Tå anmodan af Bestyreisen för allmänna finska utställningen i Helsingfors, som önskat att, i likhet med hvad vid industri-expositioner i andra länder varit brukligt, kunna tillhandahålla de besökande och särskildt möjligen hit ankommande utlänningar en kortfattad statistisk öfversigt af Finlands politiska och ekonomiska tillstånd, företog sig undertecknad närvarande arbete. Den plan, som legat till grund för framställningen, var genom förenämnde med boken afsedda ändamål delvis gifven och utgör äfven en förklaring, hvarföre en relativt större utförlighet blifvit egnad åt förhållanden, som för finske läsare äro allmänt kände ocli i en endast för dem afsedd skrift derför kunnat utelemnas. Hvad det statistiska materialet beträffar, ha uppgifterna rörande landets industriela inrättningar varit så ofullständiga att de omöjliggjort hvarje noggrannare tabellarisk uppställning. Undertecknad vände sig visserligen under förlidet år direkte till Herrar fabrikanter med anhållan om benäget ifyllande af formidärblanketter, som innehöllo de nödigaste primäruppgifterna för en industristatistik, och hade äfven det nöjet att från de flesta röna ett välvilligt tillmötesgående; men från icke så få håll och deribland från några af de största fabrikerna uteblefvo svar alldeles. Arbetet, som nedlades på de inkomna materiàliernas sammanställning ocli hopsummering, visade sig snart i följd häraf vara i hufvudsak förgäfves, då de erhållna summorna för hvarje industrigren endast representerade en bråkdel af densamma. Att detta material likväl, så mycket plan och utrymme medgifvit, blifvit begagnadt, när det gällt att exempelvis framhålla verksamheten inom enskilda större industriela inrättningar, skall läsaren lätt finna. Om i öfrigt en af tjensteåligganden strängt upptagen tid utgör en författares ursäkt för det han icke kunnat egna sitt arbete en sådan omsorg, som han sjelf önskat det, torde visserligen undertecknad få för sin del åberopa denna

ursäkt.

Författaren.Innehåll.

några andra länder..........,,110.I.

Topografisk-Statistisk öfversigt.

I. Landets fysiska beskaffenhet och klimat.

Finland, på landets eget språk Suomi eller Suomcii-maa, utgör den nordostliga landsluttningen af den stora dalsänkning på jordytan, som gifvit norra Europa dess gestalt, och hvars djupaste ställe upptages af Östersjön. I söder och vester omarmas landet af nämnde hafs tvenne vikar Finska och Botniska vikarne. I nordvest och norr sammanhänger det med Skandinaviska halfön, i öster med Ryssland. Landets astronomiska läge är emellan 60 och 70 grader nordlig bredd, samt 38 och 50 grader öster om Ferro. De yttersta punkterna åt hvarje af de fyra väderstrecken sammanfalla temmeligeu nära med nu angifna gradtal. Polhöjden för det nordligaste stället Ra-ja/a vid högra stranden af Tana elf, midt emot den lilla bäcken Skoarrejoks inflöde, endast 2V2 från Ishafvet, är 70° 6' 30", och för den sydligast i Finska viken utskjutande udden, Hangöudd, 59° 48' 30". Emot öster är den mest framskjutna punkten gränssjön Unusjärvi i Wiborgs län (50° 27' öster om Ferro), och emot vester, ifall öarne inberäknas, Signilsskärs klippor i Ålands haf (37° 10'). Fasta landets vestligaste punkt är Koltapahta i Enontekis (38° 9'), der Finlands, Sveriges och Norges2

gränser sammanstöta, samt dernäst Hermansörs udde i Korsnäs socken af Wasa län (38° 35').

Finlands areal omfattar en yta af ungefär 6,800 geografiska qvadratmil, eller 375,000 qvadrat kilometer. Denna yta är af en fullkomligt egendomlig beskaffenhet. På kartan ser den ut som en förvillande blandning af land och vatten. De 135 mil långa hafskusterna, isynnerhet de södra och sydvestra, äro likasom sönderskurna i uddar och vikar och omgifvas dertill ännu af ett understundom flere mil bredt bälte af oräkneliga smärre öar och klippor, hvilket kallas skärgård. För en främling är det omöjligt att utan lots hitta fram uti denna labyrinth af sund och fjärdar, emellan dessa holmar samt öfver och undervattens klippor, hvilka oöfverskådligt utbreda sig för honom, så snart han nalkas kusten. Skärgården lemnar i allmänna drag en bild af sjelfva landet. Dess öar motsvaras här af höjder; dess fjärdar och sund af dalsänkningar, hvilkas botten ännu vanligen, isynnerhet i det inre landet, upptagas af insjöar. När man färdas på dessa insjöar skulle man kunna tro sig vara i skärgården. Också här är en förvillande labyrinth af öar, emellan hvilka vattnen än hopträngas i smala sund, än utbreda sig i större öppna, understundom flere mils långa fjärdar. Endast naturen är mera leende. Den yttre skärgårdens kala ödsliga klippor äro på de inre farvattnen förbytta till grönskande, skogbeprydda holmar; höjderna betäckas af mörkgröna barrskogar och på stränderna ses byar och odlade fält.

I afseende å sjörikedomen kan intet land i Europa och måhända intet på hela jorden ställas i bredd med Finland. Man beräknar att insjöarne utgöra ungefär 12% af landets areal. Härmed är dock Finlands hela vattenrikedom på långt när icke angifven. En större vidd än sjelfva insjöarne, eller 20 % af arealen, upptages af vattensjuka kärr och mossar, tör hvilkas torrläggning natur3

och menniskoarbete ännu fortfarande i många århundraden torde behöfva samverka. Då man med kartan framför sig uppmärksammar dessa förhållanden, påtränger sig sjelfmant den tanken att Finland fordomdags helt och hållet varit betäckt af vatten. Det ser nemligen ut som ett ojemnt, ännu icke fullständigt uttorkadt hafsbotten, i hvars större fördjupningar det våta elementet i mer eller mindre grad qvarstannat. Ett af folktraditionen längesedan framhållet, ehuru af anställda observationer först för något öfver ett hundra år tillbaka bestyrkt faktum, nemligen att den finska jordvallen fortfarande höjer sig öfver hafvet, ger åt denna tanke ytterligare stöd. Med ledning af vattenmärken, som här och der under de två senare århundradena blifvit inhuggna i hafsklipporna, har man beräknat att sagde höjning vid Bottenvikens stränder och vid Qvarken uppgår till vid pass 3,5 fot på ett århundrade, samt vid stränderna af Finska viken till i det närmaste 2 fot.

Men, om man också på grund af detta förhållande är berättigad att kalla Finland ett ungt land, som måhända senast af alla i vår verldsdel höjt sig ur hafvet och blifvit ett hem för menniskor, gäller detta omdöme dock ingalunda när man fäster afseende vid den Finska jordens geologiska beskaffenhet. Långt bakom de tider, som karakteriseras af menniskans, ja af hela det nuvarande växt-och djurrikets första uppträdande och från hvilka

derföre ländernas närvarande utseende och fysiska beskaffenhet räknar sin början, ligga nemligen ofantliga perioder — och tager man dessa med i beräkningen, då är Finland gammalt. Dess berg höra alla till den primitiva skapelsen och utgöras af gneisgranit, granitporfyr, syenitgranit, diorit, gabbro och hyperit, samt närstående metamorfiska formationer, en äldre så kallad laurentisk gneisformation och en yngre huronisk skifferformation. Från den urtid, då dessa berg bildades, finnas inga spår af en förgången4

växt- och djur-verld, inga petrifikater, intet stenkol. Geologerne antaga att Finland under hela den primära, sekundära och tertiära perioden legat upphöjdt öfver hafvets nivå, men öde och under den senaste af dessa perioder, likt Grönland nuförtiden, helt och hållet höljdt af en ofantlig isglacier, som från Skandinaviens fjällar utbredde sig under en långsam, nästan omärklig rörelse mot sydost. Under trycket af denna ismassa sjönk landet. Isen aftog sedan och landet begynte åter höja sig. Gränserna för isens successiva aftagande kunna varseblifvas i de post-tertiära, af rullsten, grus och sandblandad lera bildade långsmala åsar, hvilka omsluta det inre landet och sannolikt äro moräner, danade å ena sidan af det af isen nedförda gruset och från motsatt håll af hafsvågorna. Märkelig bland dessa åsar är isynnerhet Salpausselkä, som i en båge sträcker sig från trakten af staden Joensuu längs sydöstra och södra stränderna af de Karelska sjöarne och Saima ända till Lahtis vid sydligaste ändan af Päijänne vattensystem, derifrån den sedan vänder sig åt sydvest och slutar vid Hangöudd. Den har med skäl fått namnet Salpausselkä (Rigel- eller Stängsel-åsen), emedan den utgör ett stängsel eller en dam för det inre Finlands sjöar, hvilkas vattenmassor endast på tvenne ställen, vid Imatra och Keltis, i Kymmeneelf, lyckats bryta sig igenom densamma och banat sig utlopp till hafvet. En annan mindre, af sjöar och strömmar oftare genombruten ås stryker litet nordligare, paralelt med denna, genom Kesä-laks, Parikkala, öfver Saimas uddar och öar till Savitai-pal och så vidare åt vester till Anianpelto. Den är utan tvifvel äfven en ändmorän och utmärker en senare gräns för inlandsisen mot söder. Öfriga åsar i det inre landet, hvilkas bildning sannolikt får tillskrifvas det vid isens afsmältning uppkomna vattnet, stryka för det mesta i den hufvudrigtning från NNV och NV till SSO och SO, som är karakteristisk såväl för formen hos största delens af5

Finland insjöar, som äfven för den inre strukturen eller skiffringen hos dess bergarter.

Ehuru Finlands mark är ojemn och ehuru flertalet af dess höjder utgöras af jordfasta granitmassor, kan dock landet, om man afser höjdförhållandena, icke kallas ett bergland. Endast i nordligaste delen, eller i Lappland, finnas berg af någon nämnvärd höjd. Högsta bergstoppen Haldefjäll eller på Lappska Ilaldischok (4,235 finska fot) ligger i nordvestligaste hörnet på gränsen mot Norge och hör egentligen till Skandinaviens fjäll. I geografisk mening kan detsamma äfven sägas om öfriga bergstoppar inom det lilla område i Enontekis lappmark, hvilket likt en kil inskjuten emellan Sverige och Norge. Utanför detsamma äro PaUastunturi (2,889 f. fot) Ounastunturi och Peldooaivi, alla i Lappland, de högsta af Finlands berg. Söder om polcirkeln uppnå inga berg 2,000 fot; och ganska få ens hälften deraf. I Kuusamo anträffas ännu några höjder af ända till 1,800 fot; men sydligare blifva bergen vida lägre. Af de i södra Finland uppmätta höjderna är Tiirismaa i Hollola socken, vester om Lahtis den högsta, ehuru den höjer sig endast 772 fot öfver hafsytan. Det inre Finlands medelhöjd är i allmänhet 350 à 400 fot,

Med undantag af de nyssnämnda åsbildningarna har Finland inga tydligt skönjbara och regelbundna höjdsträckningar eller bergsryggar. De på kartorna utmärkta åsarna beteckna i allmänhet vattenskillnaderna emellan olika sjö- och flodsystemer; men äro understundom för den resande knappast märkbara. Störst och vigtigast af dessa höjdsträckningar är Maanselkü (landtryggen), som åtskiljer de till Ishafvet och Botniska viken utfallande vattendragen från hvarandra. Sedan den nordligare följt gränsen mot Ryssland böjer den sig vid Möntönvaara (64° nordlig bredd) under namnet Suomenselkä åt vester och derefter åt sydvest tills den på gränsen emellan Sata-6

kunta och Österbotten vid Sideby udde långsamt sänker sig mot hafvet. Den bildar norra och nordvestra gränsen för det ojemna af höjder och vattenfyllda dalar bestående inre Finland och åtskiljer detta från det låga och jemna sydösterbottniska kustlandet. Från Suomenselkä utgå i rigtning mot söder trenne åsar, Savonselkä, Hämeenselkä och Satakunnanselkä, hvilka sydligast förenas med Sal-pausselkä och sålunda tillsammans icke blott innesluta

det inre Finland utan dertill ännu dela det i trenne i hydrografiskt hänseende åtskilda dalsänkningar, hvilkas djupaste botten upptagas af de Savolaks-Karelska, Ost-Tavast-ländska och Vest-Tavastläudska vattensystemernas sjöar.

Det förstnämnda af dessa vattensystemer, som består af ungefär 120 större och flere tusen mindre, med hvarandra förbundna sjöar, tillsammans upptagande en vattenyta af omkring 140 svenska qvadrat mil (ungefär 16,000 qvadrat kilometer) förenar sina vatten i centralsjön Saima. Derifrån störtar vattnet sedermera utför det verldsbekanta Imatra — med hänsyn till vattenmassans storlek måhända den största af Europas forsar — i Wuoksen och så vidare genom denna flod i Ladoga. För det ost-tavastländska vattensystemet är den 12 svenska mil långa men på bredaste stället endast 2,5 mil breda Päijänne centralsjön. Dess vatten utfalla genom Kymmene elf i Finska viken. Minst af de tvenne vattensystemerna är det vest-tavast-ländska systemet, hvars från norr, öster och söder kommande sjöar förena sig i Pyhäjärvi, vid Tammerfors, och sedermera genom Kumo elf söka sig ett utlopp i Botni-ska viken. Ehuru sistnämnda vattensystem, såsom nämndes, är det minsta af de tre, utgör dock den sammanlagda längden af dess tillflöden, beräknad i räta linier längs strömmens hufvudrigtning, omkring 110 mil, hvaraf närmare hälften är för sjökommunikation användbar. Häraf kan man bilda sig en föreställning om utsträckningen af det inre Finlands vattendrag och den betydelse dessa7

naturliga kommunikationsvägar måste utöfva såväl på samfärdseln i allmänhet som på handeln och industrien i landet.

Af öfriga större sammanhängande vattendrag i Finland torde ännu böra nämnas Oulujärvi eller Uleå träsk (8,5 svenska qvadrat mil), som upptager tillflöden från en mängd sjöar ända från gränsen mot Ryssland och tömmer sina vatten i Botniska viken genom den stora Uleå elf. Detta vattendrags flodområde beräknas utgöra ungefär 212 sv. qvadrat mil. Ett ännu större flodområde, vidpass 450 qvadrat mil, upptager den nordligare i samma haf utfallande Kemi elf. Nordligast i Lappland ligger den stora, närmare tio månader hvarje år isbelagda Enare eller Inari sjö (12,5 qvadrat mil) som utfaller i Norra Ishafvet.

I allmänhet äro de finska floderna besvärade af forsar och derföre endast delvis segelbara. Såsom flötleder ha de dock en stor kommerciel betydelse. De vidsträckta skogarne i det inre landet äro genom dem satta i förbindelse med hafvet och komma sålunda verldshandeln till godo.

I förhållande till sitt nordliga läge åtnjuter Finland ett mildt klimat. Den isotherm linie, som utmärker 0 graders medeltemperatur om året, befinner sig, såsom kändt är, i de flesta länder i norra hemispheren långt söder om 6U:de latitudsgraden. I NordAmerika går denna linie i en halfbåge från norra delen af halfön Aljaska (59°) ända till sydliga delen af Labrador (48°) och i Asien närmar den sig Sibiriens sydliga gräns samt når stränderna af Stilla hafvet söder om Ainur flodens utlopp, vid ungefär 50:de breddgraden. I Finland deremot begynner nämnde isotherm redan vid 66° nordlig bredd och omsluter i en konisk linie det inre höglandet emellan Botniska viken och Norra Ishafvet, på så sätt att icke blott trakterna söder om nyssnämnda breddgrad, utan äfven de nordligaste delarne af landet, som slutta mot Norra Ishafvet och10

elfdalarne uppstiger den ännu nordligare ända till Utsjo-kis utflöde i Tana elf (69° 55'), men är här mycket klen-växt.

Gran (abies excelsa DC) är äfvenledes ganska allmän och bildar söder om polcirkeln vidsträckta skogar. Dess nordliga växtgräns utgöres af en linie, dragen från vester något norr om Ounastunturi (68° 20') till Kyrö by (68° 45') icke långt från Ivalojokis utflöde i Enare sjö. Spridda exemplar anträffas dock inom Enare lappmark ännu vid 09° latitud.

Björk (betula alba) består af tvenne till utseende ganska öfverensstämmande arter, betula verrucosa och betula glutinosa, hvilka vanligen icke åtskiljas. De förekomma mycket allmänt och bilda, isynnerhet i de trakter der svedjebruket florerat, skogar af betydligt omfång. Betula verrucosa anträffas norrut ungefär lika långt som granen; men dess systerart trifves, ehuru lågväxt, ända i Finlands nordligaste hörn, norr om tallen.

Al eller grå al (alnus incana) är, med undantag af i landets nordligaste del, ett mycket allmänt förekommande

träd. Vanligen är den spridd bland andra trädslag, men bildar dock ställvis äfven ensam skogar af icke obetydlig utsträckning.

Spridda ibland andra träd samt endast sällan och på obetydligare arealer bildande egna skogsbestånd, förekomma följande trädslag:

Asp (popilius tremula), ett ganska allmänt och endast i nordligaste delen af landet mindre ofta förekommande träd.

Klibbat (alnus glutinosa), som anträffas i södra hälften af landet till 64° nordlig bredd.

Ek (quercus pedunculata Ehrh.) förekommer endast i sydligaste delen längs kuststräckan af finska viken, vanligen glest spridd bland andra trädslag och endast sällan bildande små skogsbestånd (såsom t. ex. pä Runsala invid Åbo). Nordligaste breddgraden, der den med säker-11

het blifvit funnen i vildt tillstånd, är 60° 35'. Planterad förekommer den vida nordligare, t. ex. i Wörå (63° lat.).

Öfriga vildt växande trädslag, hvilka icke bilda egna skogsbestånd, utan endast förekomma spridda bland andra äro Säl ff (Salix caprea), rönn (sorbus aucuparia) och hägg (prunus padus), alla tre ganska allmänna, vidare lind (tilia parvifolia), som anträffas vild norrut ända till (33° 40' lat., lönn (acer platanoides), atm (ulmus eampestris), ask (fraxinus excelsior), vildapel (pyrus malus), oxelrönn (sorbus fennica), hvilka anträffas endast i södra delen af landet och äfven der temmeligen sällsynt, samt slutligen en mängd buskväxter, såsom en (juniperus communis), idegran (taxus baccata), dvergbjörk (betula nana), vide (salix), af hvilket slägte mer än 20 arter förekomma, hassel (corylus avellana), som går norrut till 01° 40', olvon (vi-bumum opulus), brakved (rhamnus frangula), reniry (loni-cera xylosteum), degbär (ribes alpinum), hallon (rubus idaeus), svarta vinbär (ribes nigrum), hvars norra växt-gräns är 67° 20' lat., och röda vinbär (ribes rubrum), som trifves ännu i Finlands nordligaste hörn.

Förutom ofvan uppräknade inhemska trädslag och buskar ha en mängd andra utifrån blifvit införda och accli-matiserade. Nämnas må deribland lärkträdet (pinus larix), hvaraf på enskilda orter finnas till och med skogar planterade, skörpil (salix fragilis), syren (syringa vulgaris), sibiriskt ärtträd (caragana arborescens), rosenträd (loni-cera tatarica), silfverpoppel (populus alba), balsampoppel (populus balsamifera), kaprifolium (lonicera caprifolium), hästkastanje (aesculus hippocastaneum) m. fi.

Genom plantering ha äfven följande, isynnerhet i södra delen af landet ganska allmänna, fruktträd och bärbuskar blifvit mer eller mindre inhemska. Äppelträd (pyrus malus), som i landets sydligare delar ger god frukt. Norrom 62° lat. trifves det ej mera väl och vid 63° mognar frukten blott under gynnsamma år. I Uleåborg och12

Torneå anträffas ännu äppelträd, men dessa äro dvergar-tade och bära ingen frukt.

Päronträd (pyrus communis) är ganska vanligt i södra delen af Åbo och Nylands län. Emellan 61° och 6*2° nordlig bredd blir päronträdet sällsynt och upphör att gifva frukt under vanliga år.

Kersbär af två slag, prunus cerasus och prunus avium. Det förra anträffas ännu i trakterna af Wasa och Kuopio. Det senare är sällsynt norr om 61°.

Krikon (prunus instititia) och plommon (prunus dome-stica) förekomma ungefär lika långt norrut, krikon, som det förra, och plommon, som det senare af förenämnde arter kersbär.

Krusbär (ribes grossularia) och stickelbär (ribes uva crispa) äro allmänna trädgårdsväxter, som lyckas väl ännu i Wasa och Kuopio. I trädgårdar odlas äfven utifrån hemtade arter af röda och svarta vinbär samt hallon. Likaså anträffas, ehuru icke på kall jord, utan endast i eldade d rifluis, flere sydliga växter såsom aprikoser, persikor, vindrufvor m. fl.

Af vildt växande bär anträffas i alla delar af Finland och i stor myckenhet lingon (vaccinium vitis idaea), blåbär (vaccinium myrtillus), tranbär (oxycoccus) och hjortron (rubus chamaemorus). Åkerbär (rubus aicticus) förekomma ymnigast och trifvas bäst från polcirkeln till 03° lat. Smultron (fragaria vesca) äro mycket allmänna i

södra hälften af landet, men blifva mera sällsynta norrut och förekomma icke mera i lappmarken. Öfriga vilda bärsorter, såsom odon, jungfrubär o. s. v. ha i ekonomiskt hänseende ett ringare värde.

De allmännaste åkerväxter äro:

Råg (secale cereale), som utgör landets förnämsta och vigtigaste sädesslag från sydkusten ända till 04:de och 65:te breddgraden, der kornet begynner bli öfvervägande. Rågen odlas dock med framgång ända upp mot13

polcirkeln; men norr härom endast i mindre grad och felslår ofta. Under gynnsamma år har dess odling likväl lyckats ännu i Kuolajärvi (67° 20' lat. och 47° 5' long. från Ferro), Sodankylä (67° 20' lat., 44° 15' long.), Kit-tilä (67° 30' lat., 42° 45' long.) och Muonioniska (68° lat., 41° 25' long.)

Korn, sexradigt (hordeum vulgäre) och tvåradigt (hor-deum distichum), är näst rågen det allmännaste samt i nordliga Finland det öfvervägande sädesslaget. Det tvåradiga kornet odlas i större utsträckning endast i sydvestra delen af landet; det sexradiga är mera utbredt. Nordligaste orterna der kornodlingen bedrifves äro Kyrö by, vid Iva-lojokis utflöde i Enare sjö (68° 46'), och södra delen af Enontekis kapell (68° 45').

Iiafra (avena sativa) odlas allmänt och söder om 62:dra breddgraden i största mängd näst råg. Emellan 64° och 65° lat. blir dess odling mera sällsynt, dock ha försök dermed lyckats under gynnsamma år till och med i Kittilä och Muonioniska.

Hvete eller hösthvete (triticum vulgäre) odlas i ringa mängd, men dock ganska allmänt i södra delen af landet till 61° a 62° nordlig bredd. Nordligare blir dess odling sällsyntare och förenad med större risk.

Bohvete (fagopyrum) odlas på sveder i östra delen af landet i mindre qvantiteter, men någorlunda allmänt ända till Uleåborgs läns södra gräns.

Arter, såväl hvita (pisum sativum) som gråa (pisum arvense), är en ganska allmän åkerväxt söder om 62:dra breddgraden. Nordligare är dess odling sparsammare. Försök dermed ha dock lyckats ännu i närheten af Kajana och Uleåborg.

Potatis (solanum tuberosum) utgör en af de vigtigaste och allmännast odlade åkerväxter. Försök med dess odling ha lyckats i sjelfva Utsjoki (69° 50' n. lat.).

Röfva (brassica rapa) före potatisodlingens införande14

lika allmän som sistnämnda växt nu. Nuförtiden odlas den i ringare mängd.

Lin (linum usitatissimum) och hampa (cannabis sa-tiva) odlas i hela södra hälften af landet. Den senare växten förekommer ända till 65:te a 66:te breddgraden; den förra blir sällsynt redan vid 64:de.

Det skulle föra oss för långt utom ämnet för denna korta öfversigt, att uppräkna ens de allmännaste blomster-och gräsväxter, vare sig vilda eller odlade. Finlands flora omfattar så vidt hittills kändt är 1,080 arter fanerogamer och 1,800 arter kryptogamer, oberäknadt svampar, som torde uppgå till samma belopp, som öfriga kryptogamer tillsammans.

3. Befolkning.

Alltsedan år 1749 har presterskapet i Finland inlemnat till regeringen enligt fastställda formulär årliga tabeller öfver födde, döde och vigde, äfvensom vid slutet först af hvarje treårs och sedermera af hvarje femårsperiod tabeller öfver folkmängden samt dennas fördelning efter kön, ålder, stånd m. m. Finland åtnjuter i följd häraf förmånen att jemnte Sverige ega en befolkningsstatistik, som hvad uppgifternas oafbrutna tidsföljd och enhet i plan beträffar icke torde ha sin like i många länder i Europa. Denna förmån är dock endast partiet emedan den för de tidigare åren icke gäller den del af landet, som då tabellverket inrättades, lydde under Ryssland, och hvilken, sedan hela Finland blifvit af sistnämnde makt eröfradt, år 1812 återförenades med det öfriga landet. Det är alltså först från och med sistnämnde år som det finska tabellverket begynner omfatta hela landet enligt dess nuvarande gränser.

Folkmängden utgjorde

år 1815. . . 1,095,957. „ 1820. . . 1,177,546.15

år 1830. . . 1,372,077.

„ 1840. . . 1,445,626.

„ 1850. . . 1,636.915.

„ 1860. . . 1,746,725.

„ 1865. . . 1,843,245.

„ 1870 . . . 1,767,191.

Under förestående 55 år har folkökningen i Finland följaktligen utgjort 671,234 personer. Detta blir en tillväxt för år af 0,87 °/0 af folkmängden. Jemförd med förhållandena i Finlands vestliga grannländer är denna procent icke hög. Sverige t. ex. hade under samma tidrymd en årlig folktillväxt af 0,9tf % och Norge från 1815 till 1865 en dito af 1,3i %• Härvid bör emellertid observeras att Finlands folkmängdsförhållanden under året 1870 icke äro lämpliga utgångs- eller slutpunkter för beräkningar af detta slag. Landet hade nemligen kort förut (1860 —1868) genomgått den svåraste pröfvotid, som dess historia på de senaste 150 åren haft att uppvisa. En lång rad af på hvarandra följande missväxter, ofördelaktiga handelskonjunkturer, naturolyckor, farsoter m. m. stegrade då nöden till en oerhörd grad. Under förenämnde tre år dogo ensamt 107,000 personer mer, än som föddes. Denna ofantliga minskning i folknumerären har, likasom med sådana abnorma förhållanden i allmänhet är fallet, efterföljts af en reaktion i motsatt rigtning, eller af en ovanligt stegrad folktillväxt. År 1870 hann folkmängden ännu icke till sitt förra belopp tillbaka; men sedan dess har antalet födde och döde varit som följer:

Födde.

Döde.

Öfverskott at' födde.

år 1871 . . 66,567 31,958 34,609.

„ 1872 . . 66,177 35,889 30,288.

„ 1873 . . 68,422 43,525 24,897.

„ 1874 . . 70,898 45,225 25,673.16

Öfverskottet af födde under desse fyra år har alltså utgjort 115,467, hvarföre Finlands folkmängd torde kunna antagas ha vid ingången af förlidet år stigit till vidpass 1,880,000 och för närvarande uppnå 1,900,000 personer.*)

Tager man emellertid de abnorma förhållandena under de senaste tio åren icke med i beräkningen, utan låter denna endast gälla halfseklet 1815 —1865 blifver den årliga folkökningsprocenten i Finland derunder l,os. Under samma halfsekel beräknades nämnda procent i hela Europa till 0,75 %• Folkökningen är följaktligen i Finland icke så obetydligt hastigare än i vår verldsdel i allmänhet. Otvifvelaktigt kommer den att stegras ännu mera i den mån industrin och handeln utvecklas samt förbättrade kommunikationer åstadkomma ett mångsidigare tillgodogörande af landets ännu till stor del oanvända naturliga hjelpkällor och förmåner.

Ehuru till arealen större än Storbritannien och Irland tillsammantagne, har Finland en folkmängd som knappast motsvarar hälften af staden Londons invånaretal. Fördelad på Finlands vidsträckta yta utgör detta endast 268 personer på hvarje geografisk qvadratmil. I Europas öfriga nordliga länder är folktätheten större. Europeiska Ryssland räknar 766, Sverige 526 och Norge 803 invånare på samma område. Vid denna jemförelse bör emellertid icke förbises att alla dessa tre länder sträcka sig betydligt längre åt söder än Finland, samt att den större folkrikedomen i deras med hänsyn till naturförhållandena lyckligt lottade sydliga provinser i betydlig mån inverkat höjande på nyss sagda medeltal. Inskränker man jemförelsen till de delar af nämnde länder, som äro

belägna norr om 60:de breddgraden och hvilka alltså ha samma

*) Folkmängdstabellerna, som ånge förhållandet d. 31 December 3 875 äro, då detta skrifves (i mars 1876), ännu icke ankomna till Statistiska byrån.17

polhöjd som Finland, blir förhållandet ett helt annat. Guvernementet Olonez i Europeiska Ryssland har en folktäthet af 125 personer på en geografisk qvadratmil, Wologda 135 samt Archangel endast 50 personer, och i den del af Skandinaviska halfön, som ligger norr om nyssnämnda breddgrad och hvilken innefattar ungefär ett halftannat gånger så stort område som Finland, är folkmängden endast 1,650,000 personer d. v. s. ungefär 170 personer på qvadratmilen. I sjelfva verket är Finland af alla länder på jorden under samma breddgrad det folkrikaste och bäst odlade.

I ett vidsträckt land, der klimat och naturförhållanden i skilda delar förete ganska märkbara olikheter, är naturligtvis folktätheten icke öfverallt densamma. Medan enskilda landskommuner vid de södra och sydvestra hafs-kusterna ha en folkmängd af öfver 1,200 personer på en geografisk qvadrat mil, ha många andra kommuner i det inre landet, som ligga afsides från de större kommunika-tionsledcrna, på samma areal föga mer än 100 personer. I Lappmarken är folktätheten, ifall man der alls kan tala om en sådan, ännu ringare och utgör endast 6 a 7 personer på en qvadrat mil. Bifogade karta N:o 2 lemnar för öfrigt en öfverskådlig bild af folkmängdens utbredning i Finland.

I nära samband med folktätheten står folkmängdens fördelning på stads- och landskommuner. Såsom öfverallt annorstädes äro äfven i Finland städerna de orter, der en större folkmängd finnes koncentrerad på ett jemförelsevis ringa område; men medan åtskillnaden emellan stad och by mångenstädes endast beror af det belopp hvartill hvar-deras folkmängd uppgår (i Frankrike äro t. ex. de orter som lia 2,000 invånare och deröfver städer, men alla med en mindre folkmängd byar), är denna åtskillnad här fullkomligt oberoende deraf samt noga fixerad i gällande lag och rättsförhållanden. Städerna äro privilegierade handelsplatser med egen rättsskipning, kommunalförvaltning och representa-

218

tionsrätt vid landtdagarne. En följd häraf är också att man i Finland kan träffa på byar eller bebyggda platser, som ha en större folkmängd än flere af de smärre städerna*). De åtskiljas dock vanligen lätt ifrån dessa sistnämnda genom sitt oregelbundna byggnadssätt. Folkmängden i samtliga finska städer utgjorde:

i procent af i absolut tal hela landets folkmängd

år 1815 . . 51,934 4, 74

„ 1840 . . 84,599 5, ss

„ 1860 . . 109,510 6, 27

„ 1870 . . 137,413 7, 78

Förestående siffror ådagalägga att stadsbefolkningen i Finland icke endast absolut, utan äfven relativt i förhållande till hela landets folkmängd, varit stadd i stark tillväxt. År 1815 var städernas antal i landet 29 och år 1870: 33. Sedan dess ha två nya städer, Hangö och Kemi, tillkommit, hvarförutom två andra äro under anläggning. Folkmängden i de 8 största städerna var sistnämnde år som följer:

Helsingfors......32,113.

Åbo.......... 19,793.

Wiborg........13,466.

Uleåborg....... 7,288.

Tammerfors**) .... 6,986.

Björneborg...... 6,959.

Kuopio........ 5,600.

Nikolaistad (Wasa) . . 4,561.

*) By är i Finland icke alltid liktydigt med bebyggd plats. De närmaste gårdarno i en och samma by äro understundom belägna en a flere verst från hvarandra.

**) Tammerfors torde med förstaden på venstra sidan om forsen ha omkring 10,000 invånare.19

Med hänsyn till religionen voro af Finlands innevånare år 1870

Lutheraner...... 1,732,621 . . . 98,04

Grekisk-ryske .... 33,740 ... l,9i Romersk-katholske . . 830*) . . . 0,o5

Enskilda medlemmar af andra kristna trosbekännelser finnas till högst ringa antal samt utan att ha bildat egna kyrkoförsamlingar. Jemte den i landet förlagda ryska militär, hvilken icke inbegripes i ofvanstående summor, ha dessutom i åtskilliga städer nedsatt sig Judar och i ringare antal Mohammedaner. I Helsingfors, Åbo och Wiborg funnos nyssnämnda år 404 judar och 86 mohammedaner. De förra kunna enligt gällande lag icke vinna finsk medborgarerätt, utan uppehålla sig derföre här med pass.

De nationela förhållandena i Finland erbjuda icke en lika stor enhet som de religiösa. Dock är äfven här den finska befolkningen den ojemförligt öfvervägande (85° af folkmängden). Dernäst (14°) komma de svenska talande, hvilka utgöras af största delen af de bildade klasserna samt af befolkningen på Åland, på kuststräckorna af Nylands och Wasa län samt i en del af Åbo skärgård. Beträffande dessa begge nationaliteter bör emellertid erinras att samma religion och enahanda politiska, sociala och rättsliga förhållanden i förening med gemensamma öden under en 700 årig sammanvaro i landet ha så förenat dem med hvarandra att de utgöra ett folk. Härtill kommer att de flesta familjer af de bildade klassenia härstamma från den genuint finska, eller från blandad finsk och svensk befolkning. Förutom dessa nationaliteter finnas i landet Ryssar (omkring 6,000 personer, utom militär), mest hand-

*) Enligt förhållandet år 1865.

I procent af folkmängden.20

lande i städerna samt beboende några byar i Wiborgs län, Tyskar (omkr. 1,200 i Wiborg och Helsingfors), Zigenare (1,000 pers.) kringströfvande mest i östra delarne af landet samt Lappar (vid pass 600) i de nordligaste trakterna.

Finlands befolkningsstatistik har hittills tillhandahållit endast ungefärliga uppgifter om befolkningens fördelning efter näring och yrke. Af dessa framgår emellertid att i det närmaste 80° af folkmängden tillhöra jordbrukareklassen, eller af jordbruksarbetet ha sin näring, samt att endast ungefär 7 % lefva af handel, sjöfart och industri. Till tjenstemannaklassen höra omkring 1,5 % och till militären 1°. Desutom ha upptagits i listorna under skilda rubriker, „personer i tjenst hos andra" (4,5 %), „utan uppgifvet yrke" (2,5 %) „fattighjon, fångar" m. m. En annan, sedan gamla tider bibehållen indelning, som delvis står i samband med den gällande representativa författningen, är följande

Ridderskap och adel ... 2,954.

Presta- och läroståndet. . . 7,152.

Öfriga ståndspersoner ... 17,181.

Borgareståndet.............25,384.

Bondeståndet........1,524,733.

Alle andre.................189,767.

Såsom kändt är, är qvinnokönet i de flesta länder i Europa talrikare än mankönet. Ingenstädes, förutom i Sverige,

är dock disproportionen emellan könen så betydlig som i Finland. Af landets 1,767,191 invånare voro 859,625 män och 907,566 qvinnor, hvilket i det närmaste motsvarar förhållandet af 1,000 män till 1,056 qvinnor. I äldre tider har olikheten emellan könens numerär varit ännu större. År 1815 t. ex. räknades 1,079 och år 1840 1,064 qvinnor på 1,000 män. Orsakerna till detta missförhållande torde få sökas ej endast i männernas mera ansträngande och ofta lifsfarligare sysselsättningar, utan äfven i deras oregelbundnare lefnadssätt. Fyllerilasten, som öfveihufvudtaget21

är mera utbredd i nordliga länder än i sydliga, skördar sina offer företrädesvis inom mankönet. Det svagare könet är lyckligtvis — på högst få undantag när — från denna last fri. Enligt civilstånd fördelade sig befolkningen sålunda

Mankön. Qvinkön. Summa.

Ungdom under 15 år 300,033 298,750 598,783.

Ogifta öfver 15 år . 233,530 233,942 467,472.

Gifta .... 289,555 290,041 579,596.

Enklingar, enkor och

frånskilda . . . . 36,507 84,833 121,340.

Summa 859,625 907,566 1,767,191.

Nativitets- och mortalitetsförhållandena i Finland ha visat sig stå i närmaste samband med landets produktion af spannmål under hvarje år. Uppå svåra missväxter, som i ett så nära polcirkeln beläget land nog ofta inträffa, ha alltid följt år, utmärkte af farsoter, en stark dödlighet och en ringa nativitet; medan tvertom ett motsatt förhållande varit rådande efter goda skördar. Då man besinnar att den ojemförligt största delen af landets befolkning i åkerbruket haft sin hufvudsakliga om ej enda födkrok, samt att tusentals familjer, då denna födkrok slagit fel, ännu ända till senaste tider varit tvungne att lifnära sig af bark, agnar oeh andra för hälsan skadliga ämnen, skall man icke förvåna sig öfver detta förhållande. Antalen födde och döde under skilda år förete derföre i Finland måhända större variationer, samt stå i ett märkbarare samband med spannmålsskördarnes beskaffenhet än i något annat land i Europa. Under de senaste femtio åren har i medeltal det årliga antalet födde utgjort 358 och döde 261 på hvarje tiotusental invånare. Af de födde ha i medeltal 7,i % varit oäkta. Såsom öfverallt annorstädes är också i Finland sistnämnda procentförhållande vida högre i städerna än i landskommunerna. I de förra voro af 10022

lefvande födde barn 14,2 (i Helsingfors ensamt 22,:) oäkta, men i de senare 6,9.

Man har beräknat medellifslängden vid födelsen, eller den ålder, som i medeltal uppnås af hvarje person, som föds i Finland, till 37 år. För mankönet ensamt blir medellifslängden endast 35,6, men för qvinnokönet deremot 38,4 år-De mest härjande farsoter lia varit tyfus och nerffeber, rödsot (under torra somrar) och i äldre tider, före vaccinationens införande, koppor. Choleran har vissa somrar hemsökt några städer i södra hälften af landet, men har icke utbredt sig öfver vidsträcktare områden och i följd häraf icke heller utgjort någon nämnvärd faktor i Finlands mortalitetsstatistik.

Omkring 3 procent af dödsfallen i Finland äro föranledda af olyckshändelser eller yttre våld. Under nedanstående fem år ha dessa dödsfall fördelat sig på följande sätt:

1870. 1871. 1872. 1873. 1874.

Drunknade . . . 570. 474. 646. 599. 588.

Qväfde..........33. 38. 32. 35. 42.

Ihjälfrusne ... 16. 18. 14. 15. 17.

Jhjälosade . . . 13. 22. 11. 13. 13.

Brände............55. 66. 62. 66. 62.

Slagne af åskan 21. 10. 14. 25. 11.

Fallne o. krossade 116. 92. 137. 150. 135. Döde genom o-måttlig förtäring af starka

drycker .... 22. 24. 33. 24. 33. Döde genom annan vådlig händelse............111. 98. 110. 135. 148.

Dräpte och mördade ....46. 64. 51. 63. 66.

Sjelfmördare . . 52. 49. 41.__40._64,

Summa 1,055. 955. 1,151. 1,165^ 1,179.23

Dödsfall af våld eller våda äro i Finland följaktligen relativt taget ganska talrika. På 10.000 invånare kan nian i medeltal årligen räkna 6 sådana dödsfall. Förhållandet är dock lätt förklarligt, då man fäster uppmärksamhet vid att mer än hälften af dessa dödsfall äro föranledda af drunkning, en död som i ett af haf omgifvet och af oräkneliga insjöar uppfyldt land samt ibland en sjöfart och fiske idkande befolkning måste betraktas såsom mer än blott tillfällig.

År 1873 insamlades i Finland första gången nomina-tiva uppgifter om antalet blinde. Uppgifterna, som endast gälde landets lutherska befolkning, gåfvo till resultat att summan af helblinde å begge ögonen utgjorde 3,842 samt af halfblinde å begge ögonen, eller af sådana, hvilkas synförmåga var så försvagad att de icke kunde urskilja gröfre tryck, 3,100. I Sverige med en folkmängd af ungefär 2V:1 gånger Finlands funnos år 1870 endast 3,280 lielblinde. Orsakerna till detta för Finland missgynnande förhållande äro tvifvelsutan att sökas i folkets lefnadssätt. Boningshusen utgöras visserligen numera endast undantagsvis af rökpörten: men den gamla seden att flere gånger i veckan bada i heta, rökuppfyllda badstugor qvarstår och kan icke vara utan inflytande på ögonsjukdomarnas talrika förekommande. Samma torde äfven vara fallet med det för Finnarne egendomliga bruket att torka och tröska säden i eldade rior. Hvad antalet döfstumma beträffar, saknas derom ännu uppgifter. Sinnessjuka funnos år 1865 inalles 3,143 eller en på hvarje 587:de person af befolkningen. För senare år ha fullständiga uppgifter häröfver icke blifvit afgifne.

En ytterligare brist, som vidlåder Finlands befolkningsstatistik, är att in- och utflyttningarne icke blifvit antecknade i de hittills uppgjorda tabellerna öfver folkmängdens förändringar. Emigrationen spelar dock, isynnerhet i östra delen af landet, en ingalunda obetydlig roll. Den24

går derifrån hufvudsakligast till Ryssland. Åi- 1864 voro t. ex. af S:t Petersburgs invånare 14,743 födde i Finland. En annan, ehuru mindre ström af utvandrare, har redan i några årtionden varit rigtad mot Norska ishafskusten, der den finska nationaliteten synes vara stadd i stark tillväxt. Från sistnämnda land, och endast undantagsvis direkte från Finland, ha dessutom ytterligare utflyttningar skett till Amerika. I Hancock i staten Michigan finnes bland annat ett så stort antal finska familjer, att fråga ibland dem uppstått att bilda en egen kyrkoförsamling.

I administrativt hänseende är Finland indeladt i åtta län. Folkmängden uti hvarje af dessa är angifven i efterföljande tabell.

Län.

Nylands län................214,07 168,081 8,406 176,487

Åbo och Björneborgs län 446,05 293,694 19,899 313,593

Tavastehus län............400,94 185,900 14,407 200,307

Wiborgs län..............650,95 270,236 11,550 281,786

S:t Michels län............415,54 155,143 7,362 162,505

Kuopio län................812,56 217,900 16,454 234,354

Wasa län..................755,7? 297,076 23,997 321,073

Uleåborgs län............3,027,6o 179,161 13,356 192,517

Summa | 6,723,4811,767,191 j 115,431 1,882,622

Areal i [-geografiska qvadrat-] {+geografi- ska qva- drat+} mil (utom Ladoga).

Folkmängd.

Folkmängd d. 31 Dec. år 1870.

[-Öfverskott-]

{+Öfver- skott+} af födde å-ren 1871 —1874.

Kalkulerad folkmängd d. 31 Dec. 1874.25

4. Historik.

Finnarna (Suomalaiset) höra på grund af sitt språk till den stora Turanska eller Ural-altaiska folkstammen, hvilken är den förherrskande i norra och mellersta Asien, men vester om Ural numera till största delen blifvit undanträngd af Indo-europeiska folk. I Europa fördela sig qvarlefvorna af den Turanska stammen i fyra folkgrupper, den Ugriska (Ostjaker, Voguler och Ungrare), den Permiska (Syrjäner, Permjaker och Wotjaker), den Bulgariska (Bulgarer, Mordviner och Tscheremisser) samt den Finska (Finnar, Ester, Lappar). Af alla de nu nämnda folken ha endast Ungrare, Finnar ocli Ester, såsom de mest åt vester framskjutna förposterna, tillegnat sig den vesterländska civilisationen och ega rätt att räknas bland kulturfolken. De öfriga bestå numera endast af fåtaliga, efterhand bortdöende halfvilda stammar i Europeiska Ryssland, samt nomadiserande Lappar och Samojeder. Också är det endast språket, som ådagalägger Fiimarnes förvandtskap med nyssnämnda stammar. Utseende, klädedrägt, boningar, seder och bruk åtskilja dem deremot skarpt från dessa.

I slutet af sjunde eller början på åttonde århundradet efter vår tideräkning synas Finnarne ha tagit sitt nuvarande land i besittning, efter att ha öfvergifvit sina hittillsvarande boplatser vid mellersta Volga, sannolikt undanträngde derifrån af Bulgarerna. Före Finnarnes invandring funnos redan i Finland invånare, hvilkas minne folktraditionen bevarat i namnen Iliidet, Jättiläiset, Jatu-lit och Jotunit, samt i fabelaktiga skildringar om de strider de första nybyggarne hade att bestå med dessa trollkunnige och i onda makters tjenst stående varelser. Måhända få deras efterkommande sökas i de nuvarande Lapparne. Fornforskningen har från denna urtid uppdagat en stor mängd stenredskap, ss. yxor, mejslar, kilar, klubbor, pilspetsar m. m., hvilka anträffats i snart sagdt alla delar'26

af landet och under långa tider af den vidskepliga mängden blifvit ansedde för åskviggar, som nedfallit med blixten och derför förmenats besitta en hemlig förmåga att böta sjukdomar hos menniskor och djur. En oräknelig mängd stenkummel torde också förskrifva sig från denna tid.

Finnarne voro vid sin ankomst till landet delade i tre stammar, Egentliga Finnar, Tavaster och Karelare. Med undantag af några knapphändiga notiser i grannfolkens, Svenskars och Ryssars, krönikor om ömsesidiga härjningståg, saknar man alla historiska data från de första seklerna af deras härvaro. Deremot finnes från denna tid i behåll ett af de herrligaste nationalepos, som något folk diktat, nemligen Kalevala. Detta epos, som Elias Lönnrot ur folkets mun och i dess hyddor upptecknat, innehåller en trogen skildring om fornfinnarnes gudalära, hemlif och seder samt lemnar en föreställning om den bildningsgrad, på hvilken de stodo, före kristendomens införande. De idkade då redan åkerbruk, sjöfart och handel, tillverkade jern af sjömalmer samt voro skicklige smeder. I de skandinaviska vikingasagorna prisas särskildt de finska svärden.

Finlands grannskap till hafvet gjorde att dess invånare redan tidigt kommo i beröring med Svenskarne och de nordtyska eller Hanseatiska städerna. Efter kristendomens införande ibland de förre upphörde Finland att hemsökas af deras härjningsfärder, men blef i dess ställe snart ett föremål för eröfringsplaner, som förestafvades af religionsnitet och hade till följd landets underkufvande af och förening med Sverige. Under närmare två århundraden (1 157—1323) fortgick striden mellan kristendom och hedendom i Finland. Trenne större korståg

på långa mellantider, åren 1157, 1249 och 1293, befästade slutligen den förra lärans seger. Synliga minnesmärken af dessa korståg äro ännu i dag de gamla borgarne Åbo slott, Tavastehus och Viborg, hvilka derunder uppfördes till de27

nyomvändes skydd och hedningarnes tuktan. Måhända skedde då äfven samtidigt de svenska inflyttningarne till Nylands och Österbottens kuster. Hvad Åland beträffar, hade denna ö svensk befolkning redan under hednatiden.

Genom föreningen med Sverige kom finska folket i åtnjutande af många dyrbara förmåner. Förutom kristendom och den vesterländska kulturen blef det delaktigt af ett konstitutionelt samhällsskick och frisinnade lagar. Finnarne behandlades icke såsom ett underkufvadt folk, utan erhöllo samma medborgerliga rättigheter och skyldigheter som Svenskarne. Den finska bonden fortfor att vara en fri jordegare och från hans leder ha också utgått icke blott största delen af landets medelklass, utan äfven de flesta af de adliga ätter, hvilka spelat en rol i landets historia. En betydande, om ock af dåvarande historiska förhållanden betingad olägenhet hade likväl föreningen med Sverige med sig. Svenska språket blef efterhand alla bildade finnars modersmål, det språk på hvilket icke blott största och bästa delen af landets litteratur utkom, utan äfven skolornas, administrationens och domstolarnes språk. Hvarje finne, som ville förskaffa sig en högre bildning, var sålunda nödsakad att inhemta den på ett främmande språk. Religionen talade dock fortfarande i de offentliga gudstjensterna folkspråket. Efter reformationen (1527) öfversattes den heliga skrift till finska. En finsk, visserligen till en början hufvudsakligast endast religiös, litteratur skapades af kyrkan, som derjemte genom införandet af allmän och obligatorisk läskunnighet blef i bokstaflig mening hela folkets lärarinna. Så jemnt och opartiskt har kyrkan arbetat för folkbildningen, att man hvarken under förflutna sekel, och än mindre nu, kunnat i framstegen häri finna någon åtskilnad emellan landets svenska-oeh finskatalande allmoge. De olikheter, som i intellektuelt och ekonomiskt afseende förefinnas emellan skilda lands-28

delars inbyggare, förklaras alla ur geografiska och historiska förhållanden, och stå ej i saraband med det rådande språket.

Finlands förening med Sverige fortfor i ungefär 600 år. Det var för det mesta en stormig tid, rik på pröfningar och lidanden, men också på segrar och ärofulla bedrifter. Troget bistodo Finnarne derunder sina Svenska vapenbröder. Flere af de vackraste bladen i Sveriges krigshistoria, t. ex. under Gustaf II Adolfs och trettioåriga krigets tider, äro tillkomna genom finskt mannamod och dödsförakt. Också i de förenade ländernas inre historia förskaffade sig många finnar aktade namn såsom framstående statsmän, vetenskapsmän och skalder. Med ett ord, sin andel i det gemensamma kulturarbetet fullgjorde Finnarne redligt. Emellertid blef Finland genom sitt läge skådeplatsen för alla de krig, som Sverige och Ryssland förde med hvarandra om herraväldet i norden. Finland var, för att begagna en liknelse, Sveriges sköld mot dess östra granne. Först sedan denna sköld låg- dränkt i blod nådde krigslågorna det egentliga Sverige. Sedan Peter den store förflyttat det mäktiga Ryska rikets hufvudstad till det af honom i fiendens land anlagda S:t Petersburg (1703), och Sveriges krigiska storhet kort derefter blifvit graflagd vid Pultava, blef Finlands eröfring af Ryssland endast en tidsfråga. I Nystadska freden (1721) nödgades Sverige redan afträda Finlands sydöstra hörn samt den starka gränsfästningen Viborg. Tjugutvå år derefter (1743) afstods efter ett lättsinnigt påbörjadt och illa fördt krig landet ända till Kymmene elf samt fästningarne Fredrikshamn, Nyslott och Villmanstrand. Sålunda blef Finland deladt mellan tvenne riken. Den större delen fortfor dock ännu 65 år härefter att höra till Sverige, till dess slutligen de sekelgamla banden emellan de begge länderna brusto under 1808'—1809 års krig. Sverige afträdde då genom freden i Fredrikshamn sistanförda år hela29

Finland med Åländska öarne samt en liten del af Vesterbotten ända till Torneå och Muonio elfvar.

Innan denna fred var afslutad hade kejsar Alexander I sammankallat Finlands ständer till en landtdag i Borgå och der, efter att lia tillförsäkrat dem att oför-kränkte få bibehålla sin konstitution, sina lagar och privilegier, emottagit deras hyllning, såsom Finlands storfurste. Finska folket steg sålunda, för att begagna den ädle och högsinnade kejsarens ord, in ibland nationernas antal. Det återvann derjemte genom honom sin enhet; ty genom en kejserlig förordning af den ll/23 December 1811 förenades de af Ryssland tidigare eröfrade delarne af Finland

med storfurstendömet.

Det lilla finska folket har aldrig spelat eller kunnat spelat någon vigtigare roll i verldshistorien. Omgifvet af mäktigare grannar förlorade det tidigt sin politiska sjelfständighet. Dess historia erbjuder dock det sällsynta skådespelte af folkförbund, som, om än tillvägabragta genom våld, dock sedermera upprätthållits endast af den gemensamma nyttan och ömsesidiga tillgifvenheten. I tacksam hågkomst skall det finska folket städse bevara de stora, ovärderliga förmåner, som kommit det till del genom föreningen med Sverige. Det mäktiga Ryssland och dess storsinnade kejsare har det att tacka icke blott för att det fått bibehålla dessa förmåner oförkränkte, utan att det varit i stånd att ytterligare utvidga och öka desamma, samt sålunda bygga på den gifna frisinnade grunden. De band, som förena Finland med Ryssland, ha i följd häraf blifvit år från år allt starkare och allt flere, ty intresset att bibehålla och bevara dem är icke längre ensidigt, utan ömsesidigt.30

5. Statsförfattning.

Storfurstendömet Finland är förenadt med Ryska kejsaredömet, sålunda att Rysslands kejsare alltid är Finlands storfurste, samt att utrikesangelägenheterna för begge länderna äro gemensamma. I afseende å den inre förvaltningen och rättsväsendet bildar Finland en stat för sig. Dess konstitution, en af de äldsta i Europa, grundar sig på regeringsformen af den 21 Augusti 1772, förenings och säkerhetsakten af d. 21 Febr. och 3 April 1789, kejsar Alexander I:s försäkran till Finlands inbyggare af den 15/27 Mars 1809, som af alla efterföljande kejsare blifvit förnyad, samt landtdagsordningen af 3/15 April 1869.

Kejsaren och storfursten har, såsom orden i författningen lyda, „full makt att styra, freda, frälsa och försvara riket; börja krig, sluta fred och förbund med utländska makter; göra nåd, återgifva lif, ära och gods; förordna efter dess höga godtfinnande om alla landets embeten, som böra med infödda finske män besättas, samt skipa lag och rätt1'. Finlands styrelse och lagskipningen i högsta instansen äro, utom i de mål och ärenden, hvilkas afgörande förbehålles kejsaren särskildt, uppdragne åt Kejserliga Senaten för Finland, som har sitt säte i Helsingfors. Senaten, som består af 18 ledamöter, utnämnde af kejsaren ibland finske medborgare, utfärdar alla beslut i kejsarens namn. Ordförande i Senaten är Finlands generalguvernör. De till kejsarens eget höga afgörande hänskjutna ärenderna föredragas af minister - statssekreteraren för Finland, som bör vara finsk inföding, och skall vistas å den ort, der kejsaren residerar.

Den lagstiftande makten utöfvas af kejsaren-storfursten och finska folkets till landtdag samlade representanter gemensamt. Utan landtdagens samtycke kan ingen ny lag införas eller gammal afskaffas, lika litet som någon ny pålaga upptagas eller militär-utskrifning verkställas.31

Ordinarie landtdag- sker hvart femte år; dock kan landtdag för särskilda brådskande fall äfven dessemellan af kejsaren-storfursten sammankallas. Vid landtdagen är den gamla ståndsrepresentationen rådande. De fyra stånden, Ridderskapet och adeln, Pr estaståndet, Borgareståndet och Bondeståndet, sammanträda på skilda rum. I förekommande fall kunna de äfven komma tillsammans på ett rum till gemensam öfverläggning, likväl utan rättighet att der besluta. För afgörande af grundlags-, privilegii- och bevillningsfrågor fordras alla fyra ståndens samstämmiga beslut; öfriga frågor afgöras, ifall tre stånd i saken förena sig.

Ridderskapet och adeln utgöres af hufvudmannen eller, ifall af dennes frånvaro, af någon annan manlig medlem eller ock en dertill befullmäktigad adelsman för hvarje på finska riddarhuset introducerad greflig, friherrlig och adlig ätt. Ståndet har under landtdagarne sina sammanträden i riddar-husets stora sal, hvars väggar äro praktfullt dekorerade med den finska adelns vapensköldar. Adelns ordförande kallas landtmarskalk och utnämnes bland ståndets ledamöter för hvarje landtdag af kejsaren. För närvarande utgöres finska ridderskapet och adeln af 236 ätter, deraf 9 grefliga, 45 friherrliga och 182 adliga.

Ledamöterna i de tre ofrälse stånden utses genom val inom hvarje stånd. I prestaståndet, i hvilket biskoparne äro sjelfskrifne ledamöter och der landets erkebiskop likaledes är sjelfskrifven ordförande, ega jemväl universitetet och skolorna representationsrätt. Borgareståndet omfattar stadsinnevånarne. Hvarje stad med mindre än 6000 invånare utser en landtdagsman, samt städer med större folkmängd en landtdagsman för hvarje fullt tal af 6000

personer. Berättigade att i valet deltaga äro borgare, skeppsredare, fabriksidkare, idkare af yrke på grund af särskilda privilegier, gårdsegare (dock icke af adels- eller prestaståndet) samt städernas borgmästare och32

råd. Bondeståndet åter består af en fullmäktig för hvarje af landets 57 domsagor (Lappmarken dock obetaget att begagna sig af denna rätt eller icke), utvald af de jordegare och arrendatorer af kronolägenheter, hvilka ej höra till annat stånd eller äro i statens tjenst anställda. Valbar till landtdagsman i de ofrälse stånden är enhvar inom eller utom distriktet boende medlem af ståndet, som bekänner kristna läran och fyllt 25 år samt sjelf är berättigad att i val af landtdagsman deltaga. Vid de tre senaste landtdagarne har antalet af finska folkets representanter varit.

1863-1864. 1867. 1872.

Ridderskapet och adeln 154. 124. 110.

Prestaståndet...........33. 27. 37.

Borgareståndet..........38. 31. 38.

Bondeståndet...........48. 56. 56.

Summa 273. 238. 241.

I förhållande till landets folkmängd har man sålunda kunnat räkna en representant på 7000 à 7500 invånare.

Med hänsyn till den administrativa förvaltningen är Finland indeladt i åtta län eller guverncmentcr. Länen äro indelade i härader och dessa åter i administrativa socknar och kommuner. Häradernas antal utgör för närvarande 51 och kommunernas omkring 480. Kommunerna handhafva sjelfva vården om sina inre angelägenheter, såsom om sina finanser, folkskolor, sin hälsovård, fattigvård, vägbyggnad m. m. Hvarje välfrejdad myndig medlem af kommunen, som är finsk medborgare och ej står under annans husbondevälde, har rösträtt vid dess allmänna möten i förhållande till den inkomstskatt for hvilken han blifvit taxerad. Kommunens medlemmar välja för viss tid i sender sina styresmän. I stad med mer än 2000 invånare äro de flesta angelägenheter, sonr annars tillkomma33

kommunalstämman, eller det allmänna mötet, liänskjutne till ett af folkmängden beroende större eller färre antal stadsfullmäktige, hvilka utses genom allmänna val för en tid af tre år.

Lagskipningen utöfvas i högsta instans af kejserliga senatens justitie-departement. Domstolar i andra instansen äro kejserliga hofrätterna i Åbo, Nikolaistad och Wiborg. Under dem stå rådstufvurätterna i städerna och häradsrättenia på landet. Häradsrätten utgöres af en lagfaren domare såsom ordförande samt ett antal (minst fem) bland allmogen valde, välkände personer såsom bisittare. Domarene (likasom också öfriga tjenstemän, hvilka ej inneha tromans värdighet) kunna icke skiljas frän sina tjenster, utom i följd af eget förvållande efter ransakning och laga dom.

Den evangelisk-lutherska kyrkan är Finlands statskyrka. Dess angelägenheter vårdas närmast af en erkebiskop, med säte i Åbo, samt två biskopar, af hvilka den ena liar sin station i Borgå och den andra i Kuopio. Frågor rörande förändring af bestående kyrkolag afgöras af kejsaren-storfursten och landtdagen, men böra dessförinnan granskas af kyrkomötet, som sammanträder hvart tionde år och består af landets erkebiskop (ordförande), biskopar, 30 prester, valde stiftsvis af sina medbröder, en ledamot af senaten, en från hvarje af hofrätterna, en professor från universitetets theologiska och en från dess juridiska fakultet, äfvensom 45 representanter for kyrko-församlingarne, utsedde en af hvart prosteri — således inalles af 84 ledamöter, deraf 34 prester och 50 lekmän. Främmande trosförvandter åtnjuta full religionsfrihet och få, så snart den författning, som reglerar deras ställning till staten och statskyrkan, blifvit fastställd, bilda egna kyrkosamfund. Grekisk-ryska kyrkan åtnjuter af gammalt särskilda företrädesrättigheter.

234

6. Mynt-, Bank-, Kredit- och Försäkringsanstalter.

Metalliskt mynt utgör det enda lagliga betalningsmedel i Finland. Genom Kejserliga manifestet af 4 April 1860

bestämdes landets myntenhet till markka eller mark, som motsvarar %. rubel silfver och innehåller 4,499,093 grämmer fint silfver. Marken underafdelas i 100 penni. I allmänna rörelsen cirkulerar en betydlig mängd pappersmynt, som, emedan hvarje sedelutgifvande bank är pligtig att vid anfordran inlösa sina sedlar mot silfver, åtnjuter allmän kredit och derföre äfven går och gäller såsom betalningsmedel. Den förnämsta af landets sedelutgifvande banker och kreditanstalter är:

Finlands Bank, stiftad år 1811 och genom Kejserliga förordningen af 9 December 1867 ställd under Finlands ständers förvaltning och inseende. Närmaste upp-sigten öfver banken handhafves af fyra af landtdagen utsedde bankfullmäktige, en för hvart stånd, hvilkas åligganden upphöra med näst påföljande landtdags slut, såvida de icke derunder blifvit till sina befattningar återvalde. Bankens hufvudkontor är i Helsingfors. Underlydande kontor och agenturer finnas inrättade i Åbo, Wiborg, Björneborg, Kuopio, Nikolaistad, Uleåborg, Tammerfors, Kexholm och Sordavala, samt dessutom i S:t Petersburg. Finlands bank försäljer vexlar och anvisningar på följande större utländska handelsplatser, i hvilka banken antagit ombud, som äfven äro berättigade att under vissa vilkor utställa vexlar på banken: London, Paris, Hamburg, Frankfurt a. M., Berlin, Liibeck, Amsterdam, Köpenhamn, Stockholm, Riga och S:t Petersburg.

Den sista December år 1875 utgjorde bankens aktiva 80,169,446 mark 44 penni, deraf guld 15,506,809 mk 14 p., silfver 12,447,535 mk 30 p., koppar 168,469 mk 91 p., fordran hos myntverket 158,975 mk 1 p., räntebärande statspapper och fordringar hos bankens utri-35

kes ombud m. m. 27,887,070 mk 19 p., utestående lån inom landet 23,639,621 mk 53 p. och öfriga tillgångar 360,965 mk 36 p.

Bankens passiva utgjordes främst af utelöpande sedelstock 57,476,754 mk, grund- och reservfonden 18,206,187 mk 29 p., samt skulder och depositioner 4,486,505 mk 15 p.

Af privata bankinrättningar finnas i landet följande: Föreningsbanken i Finland, bildad år 1860 med ett aktiekapital af 3,000,000 mark. Banken har sitt hufvudkontor i Helsingfors samt filialkontor i Åbo, Björneborg, Wasa, Jakobstad, Gamla Karleby, Brahestad, Uleåborg, Tammerfors, Tavastehus, Borgå, Lovisa, Fredrikshamn, Wiborg, Kuopio, Joensuu, S:t Michel, Jyväskylä och Ekenäs. Totalomsättningen uppgick under år 1875 i hufvudkon-toret och samtliga filialer, i debet till 480,251,630 mark. Resultatet af bankrörelsen utvisade för samma år en bruttobehållning af 1,212,364 mark och en nettobehållning af 792,606 mark. Bankens aktier stå i allmänna rörelsen 75 à 80 % öfver pari.

Nordiska akliebanken för handel och industri, bildad 1872, med ett grundkapital af 12,000,000 mark, deraf 7,000,000 äro insatte i bankens commandite i S:t Petersburg. Nordiska aktiebankens hufvudkontor är i Wiborg; filialer finnas i Helsingfors och Åbo, samt agenturer i Uleåborg, Brahestad, Wasa, Björneborg, Jyväskylä, Nystad, Heinola, Joensuu och Tammerfors. Totalomfattningen i debet och kredit tillsammans utgjorde vid bankens centralkontor, filialer och agenturer år 1875 441,578,853 mark. Bankens nettovinst utgjorde sagde år i Finland 455,761 mark och vid commanditen i S:t Petersburg 140,708 rubel silfver. En kreditanstalt af annat slag än de förenämnde är Finlands hypotheksförening, hvars ändamål är att dels genom utställande af räntebärande obligationer, dels genom direkt upplåning under delegarnes gemensamma36

ansvarighet bereda landets jordbrukare amorteringslån emot inteckning i landtegendom. Den sista December 1875 hade Hypothekstöreningen 1910 utestående inteckningslån till ett sammanlagdt belopp, efter afdrag af amortering, af 16,614,166 mark. Hypotheksföreningens direktion och kontor äro i Helsingfors.

År 1873 funnos i landet 39 sparbanker, af hvilka de flesta dock hade depositioner endast till ett obetydligt belopp. Vid utgången af föregående året steg samtliga sparbankers i Finland passiva till 8,648,179 mark, deraf 963,699 mark utgjordes af grundfonderna och 7,684,480 mark af depositioner samt olyftade räntor. Insättarnes antal var samtidigt 18,630 och medelbeloppet af hvarje insättares fordran 412 mark.

För försäkring mot eldfara gifves trenne allmänna inhemska bolag, Städernas allmänna brandstodsbolag, hvari vid utgången af år 1875 voro försäkrade 5,576 fastigheter för ett sammanlagdt belopp af 93,437,058 mark,

Brandstodsbolaget för landet, hvilket samtidigt hade försäkringar till ett belopp af 81,827,390 mark, samt Städernas i Finland Brandstodsbolag för lösegendom, med en försäkringssumma af omkring 25 millioner mark. Smärre lokala, för en eller flere landskommuner gemensamma brandstodsbolag finnas i alla delar af landet. — Dessutom ega en mängd utländska brandstodsbolag här agenturer.

Ända till senaste tider har Finland saknat inhemska lifförsäkrings- och lifränteanstalter. Sådana ha dock numera efterhand uppstått ock begynt inom landet konkurrera med de utländska. Såsom nybörjande äro deras ansvarighetsbelopp ännu mindre betydande.

7. Finanser.

Finlands budget är i de officiela statsförslagen fördelad på sex skilda fonder. Sammanslås dessa till en enda37

på så sätt att alla dubbla poster derur uteslutas, upptager statsförslaget för innevarande år 1876 följande inkomster och utgifter:

Inkomster.

Skatter af jord och lägenheter på landet . . *) 2,682,300.

Skatter af mjölqvarnar och stampverk etc. . 80,300.

Personela utskylder............................1,372,000.

Tullinkomster..................................7,000,000.

Stämpelpapper..................................475,000.

Postmedel.....................................550,000.

Afgifter för apothek och för handelsrättigheter å landet..................................133,000.

Sågningsafgift..................................400,000-

Inkomster af statens jernvägar................6,500,000.

Öfriga indirekta och tillfälliga inkomster . . 1,330,951.

Fattig och arbetshus-afgifter.................479,820.

Allmän inkomstbevillning......................800,000.

Sjöfartsafgift...................................210,000.

Afgifter för bränvinstillverkningen............4,800,000.

Reserverad behållning af bevillningsmedel från

föregående år................................951,105.

Militiefondens inkomster af indelta hemmans-

räntor, vakansafgifter m. m. . ...3,083,520.

Summa 30,847,996.

Utgifter.

Hans Kejserliga Majestäts dispositionsmedel 280,000. Generalguvernören, Senaten och Statssekre-

teriatet................... 1,272,674.

Justitiestaten................. 650,461.

Finska militären, sjöekipaget, kadetkorpsen, in-

qvarteringskostnader och pensioner m. m. 2,252,364.

*) Häri ingår äfven inkomster af kronoskogarne (600,000 mk).38

Allmänna civilstaten...........................4,147,510.

Kleresistaten, läroverken och vetenskaperna 2,198,217.

Folkskoleväsendet ....511,705.

Hälsovården...................................1,295,203.

Fängelserna och fångvården, inberäknadt anslag för fängelsernas ombyggnad..........1,743,687.

Ilänta och amortering å statslånen..........3,029,160.

Allmänna arbeten, nybyggnader och reparationer 990,000.

Statens jernvägar.............................5,700,000.

Jordbruket, handeln och näringarne..........906,142.

Donationer och allmänna understöd..........963,117.

Kontrollen öfver bränvinstillverkningen . . . 140,000.

Kommunernas andel i bränvinsafgifterna . . 400,000.

Särskilda utgifter (resemedel, understöd till

välgörande ändamål, m. m.)................1,190,977.

Afkortning för fattigdom och hvarjehanda laga

orsaker ....144,500.

Summa utgifter 27,815,717.

Behållning i allmänna stats- och kommunikationsfonderna .... 2,264,123.

Behållning i militiefonden .... 768,156.

Summa 30,847,996.

Allmänna inkomstbevillningen, sjöfartsafgiften samt bränvinsskatten äro beviljade af ständerna för en faststäld tid, och upphöra derefter, ifall de ej af kommande landtdag förnyas. Beträffande militiefondens inkomster bör upplysas att desamma ha sin grund i den gamla från svenska tiden fortlefvande militäruppsättningen, eller det så kallade indelningsverket. Hela denna militär var bunden vid jorden, sålunda att både befäl och soldater hade sig jordlägenheter anvisade till boställen, och uppburo derutöfver aflöning in natura direkt från vissa härtill anslagne hemman. Då dea indelta militären efter Finlands förening med Ryss-39

land tillsvidare upplöstes och sedan dess endast omkring ett årtionde under och efter sista orientaliska kriget var uppsatt, ha berörde hemmansräntor återgått till statsverket, och förvaltas jemte vakansafgifterna, som erläggas i ersättning för befrielsen från militäruppsättning, i en särskild fond, reserverad för framtiden.

Vid en jemförelse af Finlands budget med andra länders torde ej böra förbises, att en mängd skatter i den förra icke ingå, hvilka i de senare understundom representera betydliga belopp. Så är t. ex. fallet icke blott med presta-aflöningen, utan äfven med aflöningen af domarene och nämnden på landet samt en mängd betjente hörande till landtpolisen, hvilka aflöningar af nämnde funktionärer sjelfve uppbäras och derföre icke ingå i kronans uppbörd. Likaså finnas på jordlägenheterna ålivälfda en mängd andra allmänna onera, hvilka presteras in natura och iclce blifvit värderade i penningar, såsom vägabyggnads-, vägaunderhålls- och skjutsningsskyldighet m. m.

Finlands statsskuld uppgick den l:sta Januari 1876, oberäknadt till lösen förfallna obligationer, för hvilka medel särskildt blifvit utanordnade, till följande belopp:

Inhemska lån.

1872, 1873 och 1875 årens lån för lösen af donationslägenheterna i Wiborgs län à 4V2 %............... 6,787,900. —

Utländska lån.

1859 års ryska lån, ursprungligen 2,500,000

rubel silfver à 4 %...................6,142,400: —

1862 års Rothschildska lån, ursprungligen

4,400,000 thaler, à 4% %...........14,000,208: 75.

1868 års von Erlangerska lån, 4,670,000

thaler, dels à 6 % dels premie-lån . 16,242,930. —40

1874 års jern vägslån, ursprungligen

16,200,000 tyska riksmark à 4'/a % 19,921,830: 39.

Summa 63,095,269: 14.

Finlands statsskuld är, såsom af det ofvanstående äfven delvis framgår, förnämligast upptagen för produktiva ändamål, och uppväges fullständigt af värdet af statens jernvägar.

8. Kommunikationer, Post och Telegraf.

Jernvägar. Dessa den nya tidens förnämsta kommunikations-anstalter genomkorsa landets södra del i en sammanlagd sträcka af 82 mil eller 820 verst. Banorna äro följande, alla, med undantag af den sista i ordningen, som är byggd af ett enskildt bolag, tillhöriga finska staten:

Längd i verst.

Helsingfors—Riihimäki . (..........67.

Riihimäki—S:t Petersburg .... 346.

Hyvinge—Hangö ....139.

Riihimäki—Tavastehus ....33.

Tavastehus—Toijala ....37.

Toijala—Tammerfors..............38.

Toijala—Åbo ....119.

Smärre bibanor ....10.

Borgå—Kervo.....................31.

Följande finska städer stå sålunda genom jernväg i förbindelse med hvarandra och med S:t Petersburg, samt genom sistnämnde stad också med central-Europas jern-vägs nät: Helsingfors, Borgå, Ekenäs, Hangö, Tavastehus, Tammerfors, Åbo och Wiborg. Om tågens afgångs- och ankomsttider upplyses den resande af tryckta tidstabeller, som finnas upphängda å väntsalarne i hvarje station. Passa-gerare-afgifterna äro likformigt beräknade efter vägaläng-41

den, sålunda att för hvarje verst betalas af en person i första klassens vagn 10 penni eller 3 kopek, i andra klassens vagn 7 penni eller 2 kopek samt i tredje klassens vagn 4 penni eller 1 y4 kopek.

Ångbåtsleder. De oräkneliga sammanhängande sjöarne i det inre af landet ha ofta endast behöft ställvis upprensas eller genom mindre kanal- och slussanläggningar göras farbara, för att under sommar- och höstmånaderna, då vattnen äro isfria, erbjuda de mest beqväma och vinstgifvande kommunikationsleder. Den största af Finlands kanal-anläggningar är Saima kanal, som förenar Saima sjöarne med Finska viken invid

Wiborg. Kanalen har en längd af 55 V2 verst, deraf 30 verst äro gräfda. Djupet är 9 fot och bredden på botten 40 fot. För reglerandet af vattenståndet, som i Saima är 256,5 fot öfver hafsytan, finnas i kanalen 28 slussar. En färd på Saima kanal erbjuder de mest natursköna och omvexlande utsigter samt bör derföre af ingen turist försummas. Af smärre kanaler må nämnas Konnus och Taipale kanaler i farleden emellan Nyslott och Kuopio, Wianto och Nerkko kanaler norr om sistnämnda stad, Lempois kanal i farleden emellan Tavastehus och Tammerfors samt Walkiakoski kanal, som från sistnämnde farled leder österut till vestra Tavastlands natursköna insjöar, Mallasvesi, Iioine och Längelmävesi.

Genom nu uppräknade kanaler ha reguliera ångbåtsturer kunnat åstadkommas emellan följande städer:

1. På de Savolaks-Karelska sjöarne emellan städerna Joensuu, Nyslott, Willmanstrand, St: Michel, Kuopio och Idensalmi. Under förliden sommar förmedlades trafiken dem emellan af 17 passagerare-ångfartyg och ångslupar, förutom ett större antal bogserångare. Af de förenämnde passerade 5 Saima kanal till Wiborg och 3 fortsatte ifrån sistnämnde stad ännu ytterligare sina turer till S:t Petersburg. Från Wiborg afgingo ångfartyg två gånger i veckan till Kuopio, och två gånger i veckan till Joensuu, samt tvertom.42

2. På Päijäime emellan Lahtis jern vägsstation och Jyväskylä har regulier ångbåtsförbindelse existerat två gånger i veckan, och torde innevarande sommar bli ännu oftare.

3. På de vesttavastländska sjöarne underhöllo förliden sommar 4 ångbåtar daglig förbindelse emellan Tavastehus och Tammerfors städer, samt tre ångbåtar på farleden norr om sistnämnde stad till Wisuvesi och Filppula lastageplatser.

Dessutom finnas ångbåtskommunikationer på särskilda insjöar och floder, såsom på Pielisjärvi emellan Nurmis, Lieksa och Enontaipale, på Oulujärvi emellan Kajana och Waala o. s. v. På Ladoga har regulier ångbåtsförbindelse engång i veckan underhållits emellan Sordavala, Walamo, Kexholm, Konevits, Schlysselburg och S:t Petersburg.

Samtliga städer vid hafskusten beröras af regelbundna ångbåtsturer. Från de nordliga städerna vid Bottniska viken underhöllo 7 passagerareångfartyg förbindelsen med Helsingfors och S:t Petersburg samt mellanliggande kuststäder, 2 med Lübeck och 6 med städerna på motliggande svenska kust. Helsingfors hamn besöktes samma sommar på regelbundna turer af 22 ångfartyg, förutom smärre ångbåtar, som hade sina ändstationer i omgifningarne. Helsingfors stod sålunda i direkt kommunikation med de flesta finska kuststäder och derjemte genom 11 ångfartyg i förbindelse med S:t Petersburg, genom 5 med Stockholm, genom 2 med Lübeck, genom 4 med Reval och dessutom genom särskilda större, med hvarandra alternerande ångfartyg med Stettin och Hull. En ungefär lika liflig ångbåtstrafik har Åbo.

Landsvägar. Vägarne äro i Finland i allmänhet ganska goda och befordringen medelst skjuts billig. Två resande kunna färdas med en häst, och erlägga i lega för hvarje mil 1 mark, utom för hållen från städerna, för hvilka samma distaus betalas med 1 mark 60 penni. Afstånden43

emellan gästgifvaregårdarne, der hästombyten ske, äro i allmänhet 1,5 mil, stundom mindre, stundom också mer, men får dock författningsenligt icke öfverstiga 2 mil. Den resande får färdas med en hastighet af en mil i timmen, men icke deröfver. Ifall han icke sjelf eger åkdon, finnas på gästgifverierna tvåhjuliga kärror att legas för 4 penni milen. En vid dessa åkdon ovan torde dock finna dem mindre beqväma. Postdiligenser finnas i Finland icke, och ej heller är det brukligt att framskaffa resande med posten.

Postanstalterna äro i landet till endast för bref, och pakettbefordran. Deras antal utgjorde vid innevarande års ingång 82, förutom postexpeditionerna vid jernvägarne. Enkelt porto för ett bref inom Finland är 20 penni, samt for bref till något af de i Berner-posttraktaten inbe-gripne länderna 32 penni. Antalet genom finska postverket befordrade bref och paketter utgjorde.

år 1872 . . 1,371,720 deraf 132,893 till utlandet.

„ 1873 . . 1,544,109 ., 165,194 „

„ 1874 . . 1,746,891 „ 197,095 „

Telegrafen är icke en finsk statsinrättning utan står under rysk förvaltning. Telegrafstationer finnas i samtliga finska städer, utom i Heinola, Kaskö, Kajana, Mariehamn och Nådendal, samt dessutom vid en mängd jernvägs-stationer och industriela inrättningar. Från Nystad går en undervattenskabel till Grisslehamn i Sverige. För hvarje telegramm, sora icke innehåller mera än 20 ord, betalas mellan orter inom Finland 2 mark. För telegrafering på orter inom Ryssland och utlandet finnas skilda taxor. Högsta afgiften för enkelt telegramm är till de aflägsnare orterna i Ryssland 8 mark, samt till Portugal 14 mark 52 p:ni. Under året 1875 anlände till Finlands samtliga telegrafsstationer 78,501 telegrammer från inrikes orter och 20,788 från utrikes orter. Samtidigt afgingo 73,291 till inrikes- och 21,805 till utrikes orter.44

9. Handel och industri.

År 1870 uppgafs antalet handlande i Finlands samtliga städer till 1,652. I landskommunerna idkades samtidigt handel i öppen salubod af 695 landthandlande. Antalet handelsbetjente torde ha utgjort omkring- 1,500. Sedan förenämnda år ha emellertid nu anförda tal otvifvelaktigt något tillväxt.

Följande siffror lemna en öfversigt af Finlands sjöfart samt af värdet af dess varuomsättning med andra länder under de senaste tio åren:

Ankomna fartyg. Afgångna fartyg.

Antal. Läster. Antal. Läster.

år 1866 . . 3,742 272,002 3,901 278,170.

„ 1867 . . 7,052 334,448 7,244 345.207.

„ 1868 . . 8,272 386,238 8,057 390,321.

„ 1869 . . 6,983 379,649 7,572 393,555.

„ 1870 . . 6,362 348,011 6,541 351,890.

„ 1871 . . 6,313 364,115 7,001 375,214.

„ 1872 . . 7,730 461,082 8,361 472,315.

„ 1873 . . 7,684 499,578 8,194 511,479.

„ 1874 . . 8,749 592,259 9,095 605,098.

„ 1875 . . 7,863 528,989 8,509 551,801.

Efter varornas gångbara pris i finsk hamn utgjorde värdet i finska mark af

Importen. Exporten. Tulluppbörden.

år 1866 . . 48,066,339 27,748,686 5,813,984.

„ 1867 . . 54,995,732 28,286,494 5,558,710.

„ 1868 . . 57,006,361 34,061,915 5,776,412.

„ 1869 . . 66,291,564 36,555,702 6,939,232.

„ 1870 . . 54,126,817 32,938,597 6,321,671.

„ 1871 . . 65,817,834 45,427,401 7,588,060.

„ 1872 . . 81,521,027 50,548,997 8,440,785.

„ 1873 . . 101,172,175 74,355,970 9,182,782.45

år 1874 . . 14S,130.525 93,319,393 11,710,175.

„ 1875 . . 157,650,652 85,253,334 12,413,674.

Den underbalans, som framträder vid en jemförelse af ofvanstående imports- och exportssummor, är endast skenbar och en helt naturlig- följd deraf att varornas värde är, såsom ofvanföre nämndes, beräknadt efter de gällande priserna i finsk hamn. Att exporten i allmänhet uppvägt importen samt under några af de senare åren till och med betydligt öfverstigit densamma, kan man sluta af de gynnsamma förhållandena på penningemarknaden, hvilken isynnerhet åren 1873 och 1874, utmärktes af ett ovanligt öfverlopp af kapitaler.

Finlands export består förnämligast af skogs- och ladugårdsprodukter samt till en mindre del af fabriks-och manufakturalster. År 1874 utgjordes exporten af

. I procent af

1. Skogsprodukter. hela utför-

Plankor, bräder, stock och annat trävirke samt ved....................43,344,946 46,45.

Tjära ....4,290,157 4,eo.

Beck.................................141,643 0,is.

Bark.................................541,349 0,58.

Aska ....67,095 0,o7.

Harts, kimrök, kåda, terpentin etc. 150,000 0,i6.

2. Ladugårdsprodukter.

Lefvande kreatur...................1,997,149 2,14.

Kött och fläsk.....................415,972 0,45.

Smör................................11,067,788 11,86.

Mjölk (till S:t Petersburg) .... 255,000 0,27.

Hudar...............................188,132 0,20.46

3. Åkerbruksprodukter.

Spanmål............... 3,315,027 3,55.

4. Fisk och fogel 1,690,282 1,82.

5. Produkter af särskilda industrier.

Jern och stål samt, tillverkningar

deraf ....7,378,517 7,91.

Väfnader och garn.................6,879,749 7,37.

Papper ....1,962,438 2,10.

Tapeter ....1,338,890 1,43.

Ljus.................................829,721 0,89.

Glas.................................757,599 0,si.

Öfriga varor.........................6,399,821 6,82.

De förnämsta importvaror voro väfnader (23,5 millioner), spanmål (22 millioner), jern och stål (12,3 millioner), kaffe (10,6 millioner), socker (8,3 m.), bomull (6,ä m.), tobak (3,s m.), salt (3,3 m.), viner (2,9 m.), oljor (2,5 m.), bränvin, cognac, romm och arrak (2,3 m.), fisk (2,i m.), färger (1,8 m.), frukter och krydder (1,7 m.), o. s. v.

Varubytet med utlandet förmedlas till ungefär 60 à 70 % af Finlands egna fartyg. Landets handelsflotta bestod år 1875 af ungefär 1900 fartyg, mätande tillsammans något öfver 150,000 finska läster. Deraf voro 125 ångfartyg och ångbåtar om tillsammans 3,819 läster*)

Rättigheten att idka handel tillkommer hvarje välfrej-dad finsk medborgare, som kan i skrift begagna sitt modersmål, räkna och föra handelsbok. Vill han drifva handel i stad eller på landet inom en mil från stadens linier, är han pligtig att i samma stad inneha burskap och erlägga de härmed förenade utskylderna. Å landet' skola handlande, förutom andra afgifter, erlägga till kronan en en-

*) Bland segelfartyg inbegripes icke de som äro under 10 lästers

drägt.47

gång for alla fixerad skatt, som ej får öfverstiga 160 mark om året. Oberoende af förenämnde stadganden är hvarje finsk medborgare berättigad att utan handlandes medverkan till orter utom landet utföra landtmanna- och skogsprodukter samt egna tillverkningar af alla slag, äfvensom att direkt från utlandet införskrifva och inklarera hvad af honom sjelf och hans hushåll förbrukas.

Ungefär samma vilkor, som för handelsrättighet, erfordras äfven för vinnande af rättigheten att drifva handtverk. Enhvar är det likväl medgifvet att för sin försörjning antingen ensam eller med biträde af maka och omyndiga barn idka slöjd eller handtverk till afsalu. Dessa stadganden kunna, jemförda med föregående tiders, visserligen betraktas såsom frisinnade, men innefatta dock ännu i flera fall ganska tryckande band på näringsfriheten. Förslag till en ny och friare näringslag är också redan utarbetadt och torde komma att föreläggas nästkommande landtdag.

Uppgifter om de särskilda näringarne och industrierna ingå för öfrigt här redan i den ordning, som blifvit följd vid klassifikationen af utställningsföremålen i den första allmänna finska industriexpositionen i Helsingfors. Några allmännare öfversigter af ångkraftens och vattenkraftens användning, i den finska industrins tjenst, äfvensom af fabriker och handtverkerier i landet, deras arbetspersonal m. m. meddelas i de här i slutet intagna statistiska tabellerna.48

II.

Allmänna Einska utställningen år 1876. Statistiska meddelanden.

Klass 1.

Skön konst.

Arkitektur. För ungefär ett decennium sedan saknade Finland ännu en läroanstalt, som erbjöd tillfälle till idkande af studier i byggnadskonst och arkitektur. Arkitekterne utbildades vanligen, efter vid universitetet afslutade iör-studier, vid utländska akademier eller i hemlandet under äldre arkitekters ledning. Numera finnes likväl i polyteck-niska skolan i Helsingfors en särskild undervisningskurs för arkitekter.

År 1811 inrättades i Finland ett intendentsembete, som år 1S65 ombildades till en öfverstyrelse för allmänna byggnaderna. Detta administrativa verk, som i afseende å sin vidtomfattande verksamhet torde sakna motbild i något annat land, består af 13 arkitekter, af hvilka chefen och 4 ledamöter utgöra centralstyrelsen i Helsingfors samt de öfriga 8 äro placerade i hvar sitt län. Öfverstyrelsen uppgör projekter till alla statens byggnader, utom de som höra till jernvägarne, uppför de nya och remonterar årligen de äldre af dessa byggnader, afgifver49

redovisning öfver kostnaderna, samt granskar alla större kommunala byggnadsprojekter m. m.

Skulptur och måleri. En konstakademi eger Finland ännu icke. De bildande konsternas intressen vårdas af Finska konstföreningen, stiftad den 10 Mars 1846 på H. K. H. Storfursten-tronföljarens födelsedag och för närvarande räknande något mer än 1,300 medlemmar, deraf 400 ständige, eller sådana som engång för alla erlagt en ledamotsafgift af 120 mark, samt 900, hvilka betala en årsafgift af 12 mark. Af konstföreningens inkomster disponeras årligen emellan 7 och 8,000 mark till inköp af konstverk, hvilka på en bestämd dag (d. 25 maj)

utlottas bland medlemmarne. En mindre del af ledamots-afgifterna (under hvarje af senare år vidpass 2,000 mark) användes till förökande af den samling taflor, skulptur-verk, aqvareller m. m. som, ursprungligen anlagd för elevers studier, dels genom inköp, dels genom föräringar vuxit till ett galleri, innefattande omkring 220 taflor, (deraf 147 af finska konstnärer) och 25 skulpturverk. Konstföreningen föranstaltar årligen en exposition, som öppnas i början af Maj och fortgår till medlet af Juni. För de utomlands arbetande finske artisterne har dervid beredts den lättnad att deras verk mestadels adresserats till föreningen, som ofta äfven bekostat transporten. Dels i form af förskotter, dels äfven såsom direkta understöd har någon mindre del af föreningens tillgångar användts till att underlätta blifvande konstnärers studier i utlandet.

Vid årsmötet den 10 Mars, föreningens Höge Beskyddares födelsedag, utdelas efter försiggången täflan trenne premier, en om 30 dukater för yngre, sjelfständigt arbetande konstnärer, samt en om 20 och en om 10 dukater för studier och kopior. Under de senaste tre åren har dessutom anslagits årligen ett större pris af 1,200 mark ur kejserliga senatens dispositions medel, som efter kungjord täflan utgifvits första året för landskapsmålning,

250

andra året för figurmålning och tredje året för skulpturverk.

För befrämjandet af konstundervisningen i landet underhåller finska konstföreningen med ett för detta ändamål beviljadt årligt bidrag af 12,000 mark ur allmänna medel tvenne ritskolor, en i Helsingfors och en i Åbo. Skolorna äro delade i en princip- och en antikklass med hvar sin lärare och besöktes under våren år 1875, den i Helsingfors af 77 elever (35 manliga och 42 qvinliga) samt den i Åbo af 58 elever (42 manliga och 16 qvinliga). För undervisningen erlägga eleverna en terminsafgift af 10 à 15 mark. Dessa afgifter bilda en skild fond, afsedd att utdelas såsom stipendier åt medellösa, begåfvade elever.

Föreningen för konstfliten i Finland, hvars ändamål är att utveckla konstsinnet och konstfärdigheten inom fabriks- och handtverksindustrin, bildades år 1874 och erhöll nådig stadfästelse af sina stadgar den 28 April 1875. Föreningen räknade i början af innevarande år 15 principaler och 192 medlemmar. Inkomsterna under året 1875 utgjorde 21,012 mark och utgifterna 14,700 mark. Dessa sistnämnda åtgingo hufvudsakligast till underhållandet af föreningens slöjdskola i Helsingfors, hvilken under hösten sistnämnda år besöktes af 116 manliga och 51 qvinliga elever, fördelade på följande ämnen: elementar-, klots-, gips- och ornamentteckning 167, skönskrifning och textning 91, aritmetik 87, geometrisk formlära 41, deskriptiv geometri 19, konstruktionsritning 10, modellering 29, träskulptur 18, bokföring 25 samt yrkes- och ornamentsmålning 6 elever. Föreningen för konstfliten underhåller dessutom en konstindustriel samling, som två söknedagar hvarje vecka är tillgänglig för allmänheten mot en ringa inträdesafgift och söndagarne gratis.51

Klass ii.

Bergshandtering.

Den egentliga bergsindustrin har i Finland icke uppnått någon synnerlig utveckling. Landet är visserligen rikt på mineralier och dess berg innehålla malmer, men dessa sistnämnda äro i allmänhet föga gifvande. Finlands granit är med skäl prisad. Från granitbrotten i Pytter-lahti ha ibland annat de flesta af S:t Petersburgs monumentala byggnader, kajer och broar erhållit sitt byggnadsmaterial. En särdeles vacker röd granit, äfvensom marmor, fältspat och qvartz brytas i trakterna norr om Ladoga, såsom i Impilahti, Sordavala, Ruskeala m. fl. orter. Af dyrbarare stenarter anträffas malakit, ehuru i mindre qvantiteter, i Ilomants. Kalk förekommer i alla landskap. Emellertid finnas, med undantag af de på Högland befintliga porfyrbrotten samt af några för brukens behof af ugnsbeklädnad och beskickningsämne inmutade qvartz- och kalkstensbrott, hvilka endast temporärt bearbetas af tillfälligt antagne daglönare, inga andra inmutade stenbrott i landet. Bergshandteringen i denna rigtning bedrifves nemligen ännu endast såsom en binäring till jordbruket. Kalk brännes t. ex. i allmänhet blott för det egna behofvet eller för afsalu i närmaste städer. Tillverkningen af qvarn-stenar i Säkylä och Isojoki är likaledes att betraktas också blott såsom en hemslöjd.

Af metaller finnas i Finland:

1. Jern. Produktionen häraf är endast till mindre del baserad på bergmalmer, emedan de finska jerngruf-vorna, hvilka nästan alla äro belägna i södra delen af landet, visat sig vara mindre uthålliga samt dessutom för det mesta blott innehålla malmer af sämre beskaffenhet. Dessa grufvor ha derföre efterhand blifvit öfvergifna så att år 1874 endast tvenne sådana bearbetades, nemligen Kulonsuo-52

mäki grufva i Pyhäjärvi socken af Nylands län och Lu-pikko grufva i närheten af Pitkäranta vid nordöstra stranden af Ladoga. Huru grufbrytningen i Finland aftagit framgår af följande siffror

Antal bearbetade Erhållen malm

grufvor. i skeppund.

år 1858 ..... 16 40,922

,,1859 ..... 14 29,680

„ 1860 ..... 17 30,051

„ 1861 ..... 17 26,917

„ 1862 ..... 20 22,840

„ 1863 ..... 12 20,864

„ 1864 ..... 13 19,896

„ 1865 ..... 9 13,160

„ 1866 ..... 8 24,292

„ 1867 ..... 2 8,115

„ 1868 ..... 3 3,978

„ 1869 ..... 2 4,620

,,1870 ..... 2 3,108

,,1871 ..... 3 2,822

„ 1872 ..... 3 6,450

„ 1873 ....1 2,760

„ 1874 . : . . . 2 2,715

De inhemska bergmalmerna ha sålunda år för år blifvit af allt mindre betydelse för landets jernhandtering, hvilken efterhand, med undantag af endast i de jernverk, som befinna sig vid vestra och sydvestra kusterna och ha lättare tillgång till bergmalmer från Sverige, begynt basera sig på sjö- och myrmalmer, hvilka till stor myckenhet anträffas på botten af våra insjöar, kärr och myror. Konsten att af sjö- ocli myrmalmer tillverka jern var redan känd af de hedniska finnarne. Malmen upptogs med håfvar ur sjöbottnet och blef sedan lagd på träkol och nedsmält i små, provisionela hyttor, i hvilka lågan underhölls genom blåsande med en större smedjebälg. Numera,53

sedan en mängd stora jernverk uppstått i det inre landet, har nämnde jerntillverkning upphört att existera såsom husslöjd och bedrifves såsom sjelfständig industri enligt andra mera vinstgifvande och tidsenliga arbetsmethoder. Det finska sjömalmstackjernet har visat sig vara särdeles användbart för industrins behof och kan förädlas till ett ganska godt stångjern. Sjö- och myrmalmer upptogos till följande belopp

år 1861 ..... 180,884 skeppund.

„ 1865 ..... 232,429 „

„ 1870 ..... 298,674 „

„ 1871 250,198

„ 1872 389,298

„ 1873 336,376

1874 ..... 349,664 „

Sjö- och myrmalmernas daning tillskrifves en kemisk process, hvarigenom det i de flesta af landets bergarter och gruslager förekommande jernet af vatten, kolsyra och syre upplöses samt genom åar och bäckar eller underjordiska källådror föres från vidsträckta områden till sjöarnes yta, derifrån det småningom såsom brunockra sjunker till botten och i förening med förmultnade djur- och växtämnen förvandlas till jerncarbonat och sedan till jern-malm. På sjöbotten förekomma malmerna i olika former, dels såsom oregelbundna klumpar, dels såsom små klot af gröfre hagels storlek („hagelmalm"), dels såsom runda, platta skifvor af vanligen ett markstyckes storlek („pen-ningemalm") m. m. De ligga oftast i lösa lager i form af kullar eller långsluttande åsar af ända till en och måhända stundom flere fots tjocklek. Ibland ha de lägrat sig i form af ett sammanhängande fast skal och bilda då i bokstaf-lig mening ett jerngolf såsom botten åt sjön.

En fråga af stort intresse för Finlands jernindustri är att utreda i hvad förhållande sjömalmernas bildning och tillväxt står till den årliga förbrukningen. De upp-54

gifter, som häröfver inlemnats till bergsstyrelsen från de skilda smältverken, äro sinemellan något stridiga. Från åtta smältverk klagades 1874 öfver en märkbar minskning i malmtillgången, hvaremot från elfva andra anmältes att någon sådan minskning alls icke kunnat förmärkas. Dé olika uppgifterna torde ha sin förklaring i de olika stora och olika beskaffade malmförande sjöar, hvarur de skilda smältverken upphemtat sina malmer. I allmänhet torde få antagas att hvarje sjö förr eller senare genom starkt anlitande af dess malmtillgångar kan för en tid uttömmas derpå. Det .ofantliga antalet malinförande sjöar i Finland synes dock å andra sidan säkerställa landets jernhandte-ring för hvarje tillfällig, lokal brist, och tillåta införandet af en cirkulation i upptagningen, som möjliggör malmernas regeneration.

År 1874 funnos i landet i verksamhet 23 masugnar, hvilka förbrukade 292,034 skeppund sjö- och myrmalmer samt 4,185 skeppund inhemska och 102,319 skeppund utländska bergmalmer. Tackjernstillverkningen steg till 145,789 skeppund eller till 36,58 procent af de förbrukade malmerna. Brännmaterialåtgången var i medeltal 8,28 tunnor kol och 10,32 kubikfot ved per skeppund jern.

Följande ur bergsstyrelsens berättelser lånade siffror lemna en föreställning om jernproduktionens tillväxt i Finland:

Antal masugnar i landet. Deras sammanlagda tackjornstillverk-ning, skeppund. år 1714 . . . 8 5,500 „ 1809 . . . 8 7,750 „ 1827 . . . ? 11,000 „ 1852 . . . 16 36,500 „ 1872 . . . 17 114,250 „ 1873 . . . 21 143,324 „ 1874 . . . 23 145,78955

Stångjernstillverkningen bedrefs sistnämnda år vid 15 puddelverk, bestående af 48 puddelugnar och 28 vällugnar*), 3 tysksmidesverk med 6 härdar, 13 Franche-Comtèverk med 21 härdar, 4 Lancashireverk med 12 härdar samt 9 blästerverk. Af puddlingsverken drefvos 5 med ånga, 6 med både ång- och vattenkraft samt 3 med endast vattenkraft. Vid härsmidet användes endast vattenkraft. Arbetspersonalens storlek vid samtliga stångjerns-verk utgjorde samma år 1368 män, och tillverkningens belopp angafs till 89,440 skeppund stångjern, förutom 8,430 skeppund smältstycken.

Under åren 1871—1874 bestod Finlands in- och utförsel af jernvaror enligt tullspecialerna af:

Införsel. Utförsel. Tusen skeppund. 1871. 1872. 187S. 1874. 1871. 187S. 1873. 1874. Tackjern och skrot. . 46,5 34,9 28,2 47,3 29,1 32,5 95,7 41,3 Jernvägsskenor .... 2,2 80,9 15,7 37,4 — — — Diverse gjutgods . . . 5,4 7,8 13,7 3,7 2,7 2,2 3,4 4,9 Ankare och kettingar 1,7 1,7 3,2 5 — 0,1 0,4 0,6 Band-, bult- och knipp-jern......... 1,2 1,5 3,2 4 5,8 7,7 2,5 1,6 Stångjern....... 5,6 3,8 3,2 7,6 29,7 35,2 30,5 28,5 Plåtar och jernbleck . 6,7 7,9 10,1 16,6 0,1 0,1 1,8 5,1 Spik och nubb .... 5,3 5,2 7,8 9,9 0,3 0,2 0,4 1,3 Stål........... 1,6 1,6 1,2 3,4 0,3 0,2 0,6

Jernmalm....... 92,6 96,7 139,1 145,9 — — — Diverse jernarbeten . 3,1 2,8 4,6 7,1 13,3 .5,5 7,1 31

*) Från ett puddelverk saknas uppgifter.56

Koppar. Kopparmalmer ha anträffats på åtskilliga ställen i landet, men i följd af malmernas fattigdom ha de flesta inmutade grufvor efter en kort tids bearbetning återigen blifvit nedlagde. Under senare år ha endast tvenne grufvor tidtals varit i verksamhet, nemligen Orijärvi i Kisko socken af Åbo och Björneborgs län samt Pitkä-ranta i Wiborgs län på nordöstra stranden af Ladoga. År 1874 bearbetades ingendera af dessa. Vid Kärkelä kopparhytta anställdes endast en kortare tid under året nedsmältning af tidigare från den förra grufvan uppbrutna malmer. I allmänhet har koppartillverkningen i Finland varit obetydlig och på senare år stadd i ett jemnt aftagande. Sålunda tillverkade^ år 1862: 1,028, år 1866: 238, år 1870: 197, år 1872: 108 och år 1874 icke fullt 20 skeppund garkoppar.

Tenn. En enda tenngrufva bearbetas i landet, nemligen Pitkäranta, belägen just invid den liknämnda koppar-grufvan. Tenntillverkningen har i allmänhet varit mindre betydande, samt, likasom koppartillverkningen, stadd i aftagande. År 1862 tillverkades 193, år 1863: 387, år 1870: 99, år 1871: 46, år 1872: 25 och år 1873: 13 skeppund tenn.

Silfver. De silfveranledningar, som i äldre och nyare tider anträffats, ha icke visat sig värde att bearbetas. I början på 1600 talet hittades ett silfverstreck vid Forsby i Perno socken. Detsamma påstås sedermera under krigsoroligheterna blifvit Öfvergifvet, utan att man numera kunnat återfinna det. Om dess tillvaro erinras man, förutom af folktraditionen, af en i Perno kyrka förvarad silfverkalk och patén, hvilka enligt derå befintlig inskription utgjorde första profvet af det erhållna silfret. Andra, en kortare tid bearbetade silfvergrufvor (såsom på Degerö m. fl. orter) ha veterligen icke lemnat några i behåll varande minnen.

Guld. År 1868 upptäcktes inom Lappland af en på statens bekostnad utrustad expedition guldförande alluvial-57

lager i Ivalojoki flod, icke långt från dess utlopp i Enari sjö. Gruldvaskerierna härstädes äro de enda i Finland, men synas att döma af den hastigt minskade guldproduktionen icke blifva långvariga, ifall ej andra, rikare guldlager upptäckas. Afkastningen af vaskerierna utgjorde:

1870 ....19,137,ob 45,02

1871 ....56,692,05 133,37

1872 ....55,074,25 129,56

1873 ....32,047,40 75,39

1874 ....22,593,50 53,is

1875 ....16,978,50 39,94

Summa 202,522,76 476,43

Efter sofring och omsmältning vid myntverket har erhållits guld i plantsar af i medeltal öfver 22 karats halt, samt i vigt motsvarande något mer än 97 procent af ofvanstående qvantiteter vaskguld.

Vaskguld grämmer motsvarande skålpund.

Klass III.

Skogshushållning, Jagt och Fiske.

De i det föregående meddelade uppgifterna om handeln ha ådagalagt att landets export till mer än halfva värdet består af skogsprodukter. Skogarnes stora ekonomiska betydelse i Finland är redan härigenom uppenbar. Man har beräknat den till skogsväxt disponerade arealen omfatta inemot 2000 finska qvadrat mil eller 200,000 qvadrat verst, d. v. s. omkring 64 % af landets hela ytinnehåll. Med dessa ofantliga naturliga tillgångar har dock under århundradens lopp bedrifvits den största misshushållning. Den hos nyodlare i allmänhet aktgifna fiendskapen mot skogen tyckes hos finnarne varit, så att säga,58

medfödd. Deras ursprungliga, isynnerhet i östra delarne af landet ännu fortlefvande, ehuru af nyare lagstadganden betydligt hämmade sätt att odla jorden medelst svedjande är en skogsförstöring i stor skala, som ofta genom deraf uppkomna vådeldar antagit fruktansvärda dimensioner. I hög grad skogsödande äro likaledes det sätt, hvarpå tjäru-bränningen bedrifves, äfvensom ett tillföljd af jordlägenheternas sönderklyfning mångenstädes till öfverdrift gående bruk att inhägna hvarje jordlott med gärdesgårdar, som årligen i landet erfordra millioner unga träd. Härtill kommer ännu ett slösaktigt eldningssätt af boningshus, badstugor och rior m. m. Enligt en approximativ beräkning af en för undersökning af Finlands kronoskogar tillsatt kommission, uppgår landets årliga konsumtion af trämassa till 754 millioner kubikfot, oberäknadt åtgången i städerna och i industriela inrättningar samt exporten till utlandet. Slöseriet med skogarne har emellertid på senare tider något aftagit, sedan nya och förbättrade kommunikationsleder i förening med en ökad handelsspekulation begynt skänka dem ett förut icke insedt värde. Likväl har också denna sistnämnda omständighet, eller skogens plötsliga öfvergång från ett nästan värdelöst till ett inbringande ting, på flere orter ytterligare bidragit till dess ruinerande, i det att en stor mängd jordegare blifvit lockade af de höga priserna att försälja sina skogar åt sågegare och exportörer, som inom kort helt och hållet kalhuggit dem. På denna moderna skogssköfling har både styrelsens och allmänhetens uppmärksamhet redan varit rigtad, och torde densamma af laga stadganden böra inskränkas, ifall den ej af sig sjelft derförinnan kommer att begränsas tillföljd af skogarnes ökade värde och föz-ändrade trävaru-konjunkturer.

Undersökningar, som blifvit anställda rörande skogs-tillväxtförhållandena i skilda landsdelar, ha ådagalagt att i södra Finland, söder om 61°3o' lat., byggnadstimmer anträffas i tallskogar på bördigaste orter vid 60 års ålder,59

på jordmoner af medelgod bördighet vid 80 års ålder, och på sämre skogsmarker vid 90 à 100 års ålder. Såg-timmer afverkas här i tallskogar af 100 till 140 års ålder. I mellersta Finland (till 64° lat.) behöfva tallträden i allmänhet under samma vilkor en 20 års längre växttid, och i norra Finlands tallskogar kan omloppstiden för vinnande af byggnadstimmer och vedskog utsättas från 120 till 180 år, samt för erhållande af sågtimmer från 180 till 230 år.

Att Finland, oaktadt anförda misshushållning, ännu fortfarande är ett skogrikt land, derföre har det att tacka icke blott sitt klimat och sin för skogsväxt synnerligen gynsamma jordmån, som oupphörligt framalstrar nya skogar i de afbrunnas ställe, utan äfven den omständigheten att mer än hälften af landets hela skogsareal tillhör staten. Kronoskogarne innefatta nemligen tillsammans, efter afdrag af insjöar och träsk, ett område af 1,230 finska qvadrat mil eller 123,000 qvadrat verst, deraf dock den ojemförligt största delen (öfver 90 %) är belägen i landets nordligaste trakter, i Uleåborgs län. Uppsigten och förvaltningen af dessa skogar är anförtrodd åt Forststyrel-sen i Helsingfors, under hvilken lyda 11 Öfverforstmästare, 53 forstmästare samt ett större antal skogsvaktare. For forstmäns utbildning finnes ett forstinstitut inrättadt å Evois kronopark i Larnpis socken af Tavastehus län.

Den förnämsta exportartikeln från skogarne har utgjorts af sågade trävaror, plankor, bräder, battens m. m. Ännu för några decennier sedan bestod denna export nästan uteslutande af handsågad vara, som allmogen förfärdigade hemma och vintertid släpade på foror till närmaste sjöstad eller lastageplats. Numera bedrifves såg-rörelsen för det mesta fabrikmässigt. Stora af ång- eller vattenkraft drifna sågverk finnas anlagda vid utloppen af alla större floder samt vid en betydlig mängd af det inre landets vattendrag. Till dessa sågverk nedflötas stockarne saminanbundne till stora flottor från aflägsna skogar. Under-60

stundom räcker en sådan flötning flere år innan de hinna fram till sin bestämmelseort. De flesta af landets sågar hemta ännu sitt virke från privata skogar; men i en icke aflägsen framtid torde förhållandet mera komma att vändas till kronoskogarnes förmån, sedan dessa genom närliggande vattendrags upprensning erhållit beqväma flötle-der. Man beräknade år 1872 att kronoskogarne i Kemi elfdal hade att aflåta närmare 3 millioner stammar sågstock och 1 million sleepersstammar, kronoskogarne kring Ijo elf och dess tillflöden 1 million stammar sågstock och 400,000 stammar sleepers, kring Uleå elf 700,000 stammar sågstock och 1 million stammar sleepers, kring Kumo elfs källflöden 600,000 stammar sågstock och ungefär lika många stammar sleepers, kring Päijänne vattensystem 600,000 stammar sågstock och 800,000 stammar sleepers, samt kring Saima vattensystem 900,000 stammar sågstock och 400,000 stammar sleepers. Inalles ansågs tillgången på moget virke utgöra i

kronoskogarne vid de flötleder, som ledde till Bottniska viken, ungefär 9 millioner såg-stocks- och 3,300,000 sleepersstammar, samt i kronoskogarne vid flötningslederna till Finska viken 1,700,000 sågstocks- och 1,400,000 sleepersstammar. I förhållande till dessa stora tillgångar har afverkningen icke varit särdeles betydande. År 1873 t. ex. utlevererades från kronoskogarne ungefär 600,000 stycken såg- och byggnadstimmer.

Antalet sågar i Finland var vid utgången af förlidet år (1875) följande*):

Vatten sågar. Ångsågar. Summa.

Nylands län......... 23 13 36

Åbo och Björneborgs län . . 27 11 38

Tavastehus län 26 8 34

*) I uppgifterna inberäknas äfven såkallade husbehofssågar, hvilkas antal dock är ringa.61

Wiborgs län.................5 13 18

S:t Michels län.............15 2 17

Kuopio län 9 2 11

Wasa län 21 5 26

Uleåborgs län . ... 22_7 29

Summa 148 61 209

Exporten af försågadt trävirke steg år 1864 till 13,5 millioner kubik fot, år 1865 till 20,i millioner, år 1870 till 15 millioner, år 1872 till 23 millioner, år 1873 till 26,8 millioner, år 1874 till 32,2 millioner och år 1875 till 30,6 millioner. Förutom sågadt virke ha skogarne riktat Finlands export med en betydande mängd andra värdefulla artiklar. Nedanstående tabell lemnar en öfversigt af landets exporterade skogsprodukter samt de utförda qvantiteterna under åren 1873—1875.

1873. 1874. 1875.

_______I___

Battens, tolfter......................119,874 172,303 187,236

Bjelkar, stycken....................21,951 76,262 77,308

Bräder, tolfter......................1,093,530 1,071,908 1,146,672

Läkter „ 66,048 47,909 47,263

Pitprops, stycken...................— 721,628 37,228

Plankor, tolfter 398,280 480,596 395,762

Sleepers, stycken....................95,707 502,354 88,765

Sparrar „ ....204,308 223,386 218,303'

Spiror „ 41,680 106,160 16,155

Stock och timmer, stycken 243,955 214,846 219,028

Bräd- och plankändar, kubikfot . 335,000 500,000 423,000

Telegrafstolpar, stycken............11,615 16,980 436

Diverse trävirke i värde mark . . 838,479 1,349,768 421,345

Ved, björk, famnar......... 69,138 65,133 63,89462

I

1873. j 1874. 1875.

i i

Ved, tall och gran, famnar .... 77,202 64,154! 67,158

„ af andra trädslag ., ... 8,572 3,9441 7,480

Takpertor, tusental......... 19,722 13,894 20,271

! Träarbeten, fastager, fat o. tunnor st. 1,183 1,179' 3,508

I Handspakar och spakämnen, stycken 43,005 58,919' 93,642

Kar, tinor, byttor „ 2,562 1,666 1,732

Skoflar och spadar „ 6,404| 6,059 4,441

j Trädkol, tunnor........... 9,012 20,738 15,504

I Hartz och kåda, lispund...... 40,749 10,456 13,276

Bark af vide „ 517,866 401,379 375,824

Pottaska etc. „ 26,840 13,667 9,911

Tjära, tunnor............ 165,854 175,811 163,946

Beck „ 4,116 3,727 9,782

Träsyra, lispund.......... 62,246 355 3,132

Kimrök, bössor........... 150,884 398,328 175,642

Till skogsprodukter kunna dessutom hänföras åtskilliga andra exportartiklar, såsom bär (af lingon ensamt utfördes år 1873 13,440 tunnor), mossa, korgmakeri-arbe-ten m. m.

Jagt. Enligt den nu gällande förordningen om jagt-och djurfång i Finland af den 10 Februari 1868 äro alla djur och fogelarter med hänsyn till den nytta eller skada de åstadkomma hänförda till tre slag, nemligen I) nyttigt villebråd, hvars bibehållande och förökande befrämjas genom fridlysning, 2) skadedjur och roffoglar, hvilkas utrotande åsyftas och uppmuntras samt 3) öfrigt villebråd, hvars fredande eller utödande icke är särskildt påbjudet. Till den första klassen räknas i allmänhet matnyttigt villebråd, som under en viss tid af året (för de flesta tiden emellan 15 Mars och 9 Augusti) icke får jagas eller fångas. Bäfver, som numera synes vara utdöd i Finland,63

och elg, hvilket vackra skogsdjur begynt blifva allt sällsyntare, äro tillsvidare fridlysta hela året om. Jagten å skadedjur, såsom björn, varg, lo, jerf, räf, mård, örn, uf, hök och fiskljuse är deremot tillåten alla årstider, såväl på egna som på andras egor, i senare fallet dock med vilkor att den jagande ersätter den skada, som derigenom möjligen kan tillskyndas odlade marker, inhägnader och planteringar. I alla kommuner uppmuntras dessutom utödandet af flertalet utaf nämnde rofdjur medelst en penningegratifikation (såkallade skottpenningar) åt den lycklige jägaren. Det oaktadt fortfara dock rofdjuren, företrädesvis björnar och vargar, att ännu årligen anställa stora förödelser bland de tama husdjuren. Enligt af krono-betjeningen insamlade uppgifter nedgjordes af rofdjur under nedanstående femårsperioder följande antal kreatur:

åren 1861 — 1865. 1866—1870.

Hästar och föl.............1925 1802

Hornboskap...............6129 5584

Får och getter...........15323 14061

Svin........................1807 1400

Renar (i Uleåborgs län) . 4751 2714

Den skada rofdjuren i Finland förorsaka på den tama boskapen kan på grund häraf efter låg beräkning anslås till minst 120,000 mark om året.

Under samma tidrymder hade åter följande antal rofdjur blifvit dödade.

åren 1861 — 1865. 1866—1870.

Björnar 613 424

Vargar........... 2379 1553

Lodjur........... 191 229

Räfvar........... 9872 10590

Mårdar och hermeliner . . 52 —

Jerfvar........... 239 11464

Uttrar........... 47 5

Rofdjur utan närmare specifikation 2060

Af matnyttigt villebråd ha flere trakter i Finland stort öfverflöd på skogs- och sjöfoglar samt harar. Jagten på dem bedrifves dock vanligen endast såsom binäring eller förlustelse och endast en ringa del af det fällda villebrådet har exporterats utomlands. Skulle man emellertid allmännare begynna att inlägga och konservera skogsfo-gel såsom tjäder, orre, hjerpe o. s. v. i hermetiskt tillslutna kärl, blefve detta sannolikt på verldsmarknaden en efterfrågad och lönande handelsartikel. De prof på sålunda konserverad fogel, som härifrån utställdes vid allmänna industri-expositionen i Paris 1867, vunno mycket erkännande och gifva stöd för en sådan förmodan. För närvarande är exporten af jagtprodukter från Finland inskränkt endast till grannländerna Ryssland och Sverige. Sålunda utfördes till sagde länder:

1874. 1875.

Orrar, tjädrar, hjerpar och annan skogsfogel, stycken . 117,025*) 109,809*) Fjäder och dun, lispund . . 1,302 415

Ekorrskinn, stycken..... 90,588 28,430

Harskinn „ 42,020 41,946

Räfskinn „ 5,370 10,434

Skinn af djur, icke skildt specificerade, stycken..... 33,361 151,149

Fiske. Finlands vidsträckta, skäruppfyllda kuster samt de oräkneliga insjöarne i det inre landet ha anvisat åt befolkningen fisket såsom en vinstgifvande och vigtig

*) Dessa tal representera endast de qvantiteter, som blifvit anmälda för tullbevakningen. En icke obetydlig mängd fogel transporteras emellertid på jernväg såsom passagerare-gods och blir i följd häraf icke antecknad.65

förvärfskälla. Enligt fiskeristadgan af 4 December 1865 är rättigheten att idka fiske i saltsjön, insjöar och andra vattendrag förbehållen strandegaren, utom i de fall då fiskevatten genom skattläggning, skifte, köp eller domslut öfvergått till annan person. Uti öppna hafvet samt vid hafsstränder, holmar och skär, som ej tillhöra eller under nyttjande rätt besittas af någon enskild person, får enhvar af landets invånare idka fiske. Fiske med krok och ref är af sed och bruk på de flesta orter medgifvet alla, ocli är äfven i lag tillåtet inom yttre skärgården och uti hafsbandet.

För att förekomma fiskens utödande genom ett olämpligt och skadligt fiskeri äro i de flesta af landets kommuner flskeriföreningar afslutade och af vederbörande guvernör fastställda. Dessa föreningar förbinda sig att

vidmakthålla fiskvattnens naturliga tillflöden och aflopp, befrämja fiskynglets tillväxt, samt endast begagna lofgifna fiskbragder (nät och notar t. ex. med en maskvidd, som icke får understiga ett bestämdt minimum o. s. v). I de elfvar och strömmar, der laxfiske förekommer, har fiskeriförenin-gen dessutom bestämt den dag om hösten och den dag om våren, emellan hvilka all laxfångst bör inställas för fredandet af fiskens fria gång till och ifrån lekplatserna. I Uleå elf vidtager denna fridlysningstid tidigast, eller deu 24 Augusti, och räcker till den l:sta påföljande Juni, men i landets öfriga elfvar börjas fredningen den l:sta eller 15:de September samt upphör vid islossningstiden följande vår, utom i Wuoksen, der den upphör redan den 15 Februari. Fördelarne af dessa stadganden ha visat sig i en märkbar tillväxt af den årliga laxfångsten. Så t. ex. har laxfångsten i kronans pator i Uleå elf, sedan fridlysnings-stadgan der infördes år 1869, enligt benäget meddelande af Fiskeri-inspektören, utgjort:

266

Försäljningspris

LlsPund- mark

år 1869 .... 3570 26,566

„ 1870 .... 3727 33,965

„ 1871 .... 4559 29,172

„ 1872 .... 5591 41,972

„ 1873 .... 7990 66,673

„ 1874 .... 7127 83,931

Man kan skilja emellan tre slags fiskerier i Finland: 1 :mo fisket ute i öppna hafvet och vid hafsbandet, 2:do lax och sikfisket i de större floderna samt 3:tio fisket i insjöar, åar och i den inre skärgården. De tvenne förstnämnda fiskerierna bedrifvas såsom sjelfständiga näringar och utan afbrott, sålänge årstid och lagstadganden medgifva det. Vigtigast i ekonomiskt hänseende är fisket ute vid hafsbandet af strömming (clupea harengus). Denna fisk, en mindre varietet af sill, förekommer i ofantliga stimm längs hela finska kuststräckan och utgör ett nästan dagligt födoämne för en stor del af landets befolkning. Strömmingen fångas i skötor, som till nätterna läggas ute på grunden eller ock fästade vid båtarne hållas att drifva för strömmen ut på djupen. Båtarne äro stora, odäckade såkallade skötbåtar och ha vanligen en besättning af 2 à 3 man. Det största strömmingsfisket bedrifves på Åland och i skärgården utanför Åbo, samt dernäst vid kusterna af Nylands och Wasa län. Tyvärr saknas fullständiga uppgifter öfver de qvantiteter, som årligen fångats. Om allmogen på Åland uppgifves endast att den årligen föryttrar till andra orter omkring 5 à 6,000 tunnor (en tunna = 15 lispund) saltströmming, och kustinnevånarene i Nylands län ha på lika sätt under senare år utöfver det egna behofvet försålt något Öfver 2,000 tunnor om året. I Uleåborgs län användes under året 1870 till saltsjöfisket 737 båtar, 4,691 skötor och 94 notar. Fångstens belopp uppgafs till 2,415 tunnor strömming, förutom annan fisk.07

Mindre allmän än strömmingen är vassbuk (clupea sprättas). Den fångas dock i stor mängd i en del trakter vid södra och sydvestra kusten. Den bästa är Ekenäs vassbuk, hvilken såsom kryddad och inlagd är en i landet allmänt känd och efterfrågad handelsvara.

De förnämsta lax- och sikfiskerierna förekomma i de större floderna, Torneå, Kemi, Uleå, Kumo, Kymmene och Wuoksen. Fångsten sker dels genom i elfvarne byggda pator, dels genom notdragning. I Ladoga fångas om vintern, innan sjön tillfryser, med långref en särskild varietet af lax, som sällan uppnår mer än 15 à 16 <// i vigt, men är fet och välsmaklig. Här, likasom äfven vid Kymmene, har man sedan gammalt brukat exportera laxen färsk och inlagd i is till S:t Petersburg. Vid de öfriga laxfiskerierna har varan vanligen blifvit nedsaltad, hvilket beröfvat den mycket af dess värde.

Bland insjöfiskar torde, med hänsyn till de qvantiteter, som deraf fångas, främst böra nämnas muikka eller siklöja

(Coregonns albula), en fisk, som i befolkningens i det inre landet hushållning intager samma plats som strömmingen i kustboarnes. Muikrommen säljes i stora qvantiteter på salutorgen i Helsingfors och andra större städer samt är en mycket gouterad vara. Af öfriga fiskar, som talrikast^ förekomma dels i skärgården, dels i insjöar och åar, böra nämnas abborre (Perca fluviatilis), gädda (Esox lucius), gös (Lucioperca sandra), braxen (Abramis brama), id (Idus melanotus), mört (Leuciscus rutilus), ål (Anguilla vulgaris), nejonöga (Petromyzon fluviatilis), lake (Lota vulgaris), forell (Trutta lacustris och Trätta fario), flundra (Platessa flesus) m. fl. Dessa fiskslag fångas dels med krok, dels med nät, ryssjor, mjärdar och kat-sor. Fiskeriet drifves vanligen blott såsom binäring till jordbruket, men lemnar dock utöfver det egna behofvet betydliga qvantiteter till afsalu i städerna.68

Det är för närvarande omöjligt att ens approximativt kunna uppgifva årliga beloppet och penningevärdet af den fångade fisken i Finland. Af tullspecialierna framgår det endast att denna fångst hvarje år lemnat öfverskott tör export till Sverige och Ryssland. Sålunda utfördes till dessa länder

år 1874. år 1875.

Färsk fisk och lefvande

i sumpar, Lisp. . . . 103,944 182,467 Salt lax, tunnor 1,346 1,491

„ strömming d:o . . . 12,278 14,445 Annan slags fisk d:o . 947 2,636

Kräftor, stycken 3,159,050 2,006,050

Värdet af Finlands fiskexport utgjorde, enligt ofvanföre angifven beräkningsgrund, år 1874: 1,525,327 och år 1875: 2,399,013 mark.

I nära samband med saltsjöfisket står skälfångsten, som på vårvintern bedrifves ute i hafvet. De djerfva skälskyttarne släpa sina båtar ut på isen, ända tills de nå öppet vatten, ro sedan till större simmande isstycken, der de uppslå sitt läger, och låta sig af dessa drifvas omkring. Först sedan isen bortsmälter, återvända de hem med sitt byte, som om jagten varit lycklig, kan uppgå ända till 100 skälar ocli mera på hvarje båt. I Uleåborgs län fångades år 1870 523 skälar, som gåfvo något mer än 2,000 lispund späck. Största skälfångsten sker dock i Åbo- och Wasa län, ehuru uppgifter om antalet derstädes fällde djur icke insamlats. I finska viken är skälfångsten mindre betydande (vid Nyländska kusten t. ex. angifves, ehuru sannolikt mycket för lågt, årliga fångsten blott uppgå till 120 skälar). En märkelig omständighet är att skälen förekommer icke blott i Ladoga, utan äfven i Saima.69

Klasæ IV.

Landtbruk och Trädgårdsskötsel.

Åkerbruket är Finlands modernäring, den näring, som sysselsätter och underhåller inemot 80 % af dess befolkning. Från urminnes tider ha Finnarne varit ett jordbrukande folk och synas ha fört med sig insigten ocli bruket att odla åtskilliga sädesslag redan vid sin ankomst till landet. Deras jordbruk var dock på sätt och vis nomadiskt och bestod i svedjande. Så länge detta bruk ännu var allmänt, bodde befolkningen i stora, tätt liopbygda byar och hade, med undantag af de närmast byarne liggande, efterhand till verkliga åkrar uppodlade fälten, inga skiftade marker. De stora skogarne voro en samfäld egendom, der enhvar byaman fick fritt hugga och bränna sveder. Med en stigande kultur förändrades dock småningom förhållandet i det att den privata eganderätten utvidgades och begränsades allt noggrannare. Vid de äldsta jordskiftena höll man sig så mycket som möjligt till de bestående förhållandena, och delade, utan att rubba tomternas läge, egorna endast efter jordmånens beskaffenhet och andra naturliga förmåner. Häraf blef en följd att de skilda possessionema inom hvarje by icke fingo sina egor i ett sammanhang, utan splittrade i en mängd smärre jordlotter härs och tvärs samt ofta på betydliga afstånd från bostäderna, hvilka lotter sedan under tidernas lopp i mån af folkmängdens stigande och den deraf föranledda hemmansklyfningen blefvo allt flere och allt smärre Hvilket ofördelaktigt inflytande en sådan söndersplittring af egorna måste utöfva på jordbrukets utveckling och förkofran behöfver ej framhållas. Först i senare hälften af adertonde seklet infördes storskiftesme-thoden, eller den delningsgrund, enligt hvilken

hvarje hemman erhåller sina egor i största möjliga sammanhang70

och utan hopblandning med andras. Storskiftet har varit epokgörande för Finlands jordbruk. Dess verkningar kunna varseblifvas redan i orternas yttre utseende, byggnadssätt och åkrarnes beskaffenhet; för att ej nämna det inflytande det utöfvat på befolkningens fysiska och moraliska välbefinnande samt materiela förkofran. Genom storskiftet ha de stora, trångtbebyggda, af eldsvådor tidt och ofta hemsökta byarne efterhand försvunnit och blifvit ersatte af glestspridda, enstaka gårdar, hvilkas rymligare och prydligare boningshus samt vårdade yttre bilda en stark kontrast till de förra. Åkrar och ängar ligga icke mera splittrade i små stycken midt ibland grannarnes, utan i sammanhang, och skogarne äro likaledes skiftade.

Med hänsyn till beskattningen är jorden i Finland af ålder indelad i skatte-, krono- och frälsejord. Indelningen beror icke af jordegarnes stånd eller personlighet och förändras följaktligen icke heller vid en lägenhets öfvergående från en egare till en annan. Det finnes i Finland privilegierad jord, men icke privilegierade jordegare. Skattejord innehas med fullkomlig eganderätt samt kan inom af lag medgifna gränser styckas, säljas, skänkas och förpantas. Eganderätten till kronojord tillhör staten. Innehafvare af kronohemman ha likväl en tryggad besittningsrätt, som går i arf, samt kunna på lindriga vilkor lösa sin jord till skatte, en förmån hvaraf många bland dem äfven årligen begagna sig. Frälselägenheterna äro, hvad eganderätten beträffar, likställda med skatte, men åtnjuta framför dessa betydliga förmåner med hänsyn till utskylder och onera publica.

Jorden är skattlagd efter beräkning af ,,mantalen karaeralistisk enhet, som i början betecknade en så stor jordlägenhet, som en bonde kunde bruka och vara besutten på, men numera i mån af folkmängdens och odlingens tillväxt i skilda trakter förlorat sin ursprungliga betydelse. Mantalens storlek och värde är högst olika. I sydvestra71

delarne af landet finnas mantal, som innehålla endast 2 à 300 tunnland jord, men i mellersta och norra delarne åter de som äro tio, tjugu och flere gånger större. De flesta jordegendomar i Finland äro nuförtiden endast bråkdelar af mantal. Sålunda räknade man år 1864 i medeltal på hvarje mantal följande antal hemmansrökar eller afsön-drade jordegendomar

i Åbo och Björneborgs län 2,4

,, Nylands ,, 3,2

,, Tavastehus ,. 3,4

,, Uleåborgs ,, 6,2

,, Wasa ,, 6,7

,, S:t Michels ,, 7

,, Kuopio ,, 8,5

., Wiborgs ,, 10,5

Den nu gällande författningen om egostyckning och jordafsöndring af d. 19 December 1864 tillåter jordegaren att från sitt hemman såsom sjelfbestående lägenhet med omedelbar skattskyldighet till kronan afsöndra så mycket jord, att efter uppodling tre fullvuxna och arbetsföra personer deraf i vanliga år kunna påräkna säker utkomst och bergning, dock under förbehåll att den återstående stommen äfven har åtminstone samma minimivärde. Dessutom är jordegare berättigad att af sitt hemman försälja huru små lotter han behagar, med vilkor endast att dessa lotter betala en årlig afgäld till hemmanet, som fortfarande svarar för den gemensamma kronoskatten.

År 1864 funnos i Finland 103,500 sjelfständiga jordegendomar eller hemmansrökar, af hvilka det ojemförligt största antalet tillhörde bönder. Man saknar tyvärr ännu detaljerade uppgifter såväl härom, som om jordegendomarnes klassificering efter storlek och egovidd. Enligt en72

år 1869 verkställd approximativ beräkning var landets areal med hänsyn till eganderätten fördelad på följande sätt:

tunnland.

Jord, tillhörig kronan...............29,000,000

„ städerna.............123,000

„ „ kyrkor och kloster . 16,000

adeln.................3,300,000

„ „ andra ståndspersoner 1,510.000

„ „ bönder...............41,000,000

Största delen af landets jord eges följaktligen af frie bönder. Lifegenskapen har aldrig varit rådande i Finland. Endast i Wiborgs län ha till senaste tider existerat en mängd stora donationslägenheter, hvilkas underhafvande befunnit sig i svårt materielt betryck och bildat en skärande kontrast till landets öfriga allmoge. Regering och ständer ha derföre också vidtagit åtgärder till undanrödjande af detta abnorma förhållande genom att af egarne för statens räkning inlösa dessa donationsgods och sedermera på lindriga köpevilkor öfverlemna dem åt de nuvarande innehafvarene. Donationsgodsens antal förminskas i följd häraf år för år.

Ett särskildt slag af besittningsrätt till jord är det, som innehas af jordtorpare. Desse äro att förliknas vid arrendatorer, som på vissa med jordegaren öfverenskomna vilkor erhållit tillåtelse att uppodla och bebruka smärre, aflägset belägna delar af hemmanets mark. Vanligen bestå dessa vilkor hufvudsakligast af dagsverksskyldighet till hemmanet, samt särskilda afgälder i spannmål, smör, fisk m. m. Jordtorparenes ekonomiska ställning är i allmänhet icke dålig. Annat är deremot förhållandet med backstuguhjon och inhysingar, hvilka lifnära sig af dagsverken på andras jord samt under hvarje missväxtår i mer eller mindre grad blifva en börda för kommunens fattigvård.73

Jorden brukas allmännast i två- och treskifte. Ett rationelt vexelbruk är infördt på flere större egendomar i södra delen af landet. Hvad det primitiva svedjebruket beträffar, idkas detta jemte åkerbruket ännu ganska allmänt i Savolaks och Karelen. I några trakter af dessa landskap uppgår skörden från sveder till och med till högre belopp än ifrån åkrar.

Enligt en approximativ beräkning innefattar den odlade jorden i Finland en areal af omkring 1,690,000 tunnland, deraf besådde med

tunnland.

trädgårds- och köksväxter . . . 30,000

råg 600,000

korn.............. 240,000

hafra.............. 200,000

hvete och bohvete....... 6,000

blandsäd............ 11,000

potäter............. 42,000

gräs- och foderväxter 20,000

lin och hampa......... 30,000

Härtill komma sedan vidpass 500,000 tunnland brukad jord, som årligen ligga i trade. Sådden af råg och hvete verkställes om hösten genast efter skörden (i augusti eller i september). Broddén stiger upp samma höst, öfverhöljes derpå under den sex k sju månaders långa vintern af ett tjockt snötäcke, samt fortsätter sedan under våren sitt afbrutna växtlif, under gynsamma år med den fart, att den i södra delarne af landet ofta före midsommar står i blomning och i senare hälften af Juli är mogen till skörd. Kornet sås om våren efter snöns

smältning. Dess skörd vidtager på hösten efter rågskörden. Den skurna säden bindes i knippor, hvilka hopfogas till stackar och qvarstå på åkrarne tills de föras i rian. Här torkas de i stark hetta, hvarefter tröskningen försiggår.74

Den finska ritorka.de rågen (isynnerhet den ifrån Wasa trakten) är mycket god och eftersökes till utsäde äfven i grannländerna. I allmänhet betingar sig, såväl i följd häraf, som på grund af sin större spissamhet, den inhemska rågen i sjelfva Finland ett högre pris, än den som importeras från Ryssland.

År 1870, som var ett godt sädesår, utgjordes skördebeloppet enligt af kronobetjeningen inlemnade uppgifter af

tunnor.

Hvete......................18,500

Råg........................2,510,402

Korn......................1,448,726

Hafra......................1,165,603

Ärter......................75,283

Bönor (omkr.)............4,000

Bohvete (omkr.)............9,000

Blandsäd (omkr.)..........100,000

Potäter (omkr.)............2,000,000

För de fyra sistnämnda sädesslagen äro skördeqvan-titeterna endast ungefärliga, emedan uppgifter om dem från några län fullkomligt saknas och totalsummorna för landet derföre till en del hvila på sannolikhets antaganden. Angående skördebeloppen af öfriga åker- och köksväxter, såsom rofvor, kålrötter, morötter, kål m. m. saknas nästan alla upplysningar.

Odlingen af lin är i några trakter af Tavastehus län (Längelmäki, Lampis o. a.) mycket utbredd och har på senare år gjort stora framsteg, sedan fabriksindustrin i Tammerfors begynnt bereda producenterne en fördelaktig afsättning. Hampa odlas, såsom ofvanföre (pag. 14) nämndes, ännu nordligare än linet, men öfverallt för det mesta endast till husbehof.75

I Finland finnas tvenne högre landtbruksinstitut, Mus-tiala i Tavastehus län samt Kronoborg's i Wiborgs län. Dessutom äro 8 lägre landtbruksskolor inrättade i skilda delar af landet.

Ehuru åkerbruket är Finlands modernäring, förslår dock landets sädesproduktion sällan för det egna behofvet. Importen af mjöl ifrån Ryssland bildar derföre en stående och betydande, i missväxtår den mest betydande, faktor i landets handelsbalans. En föreställning om storleken af denna import samt dess förhållande till spannmålsexporten under gynsamma och ogynsamma år lemna tullverkets uppgifter för åren 1868 och 1871. Det förra året föregicks af den svåraste missväxt, som Finland på mer än ett århundrade lidit; det senare året deremot följde på ett godt sädesår.

Import. Export.

1888. 1871. 1868. 1871.

Råg tnr 61,579 20,333 4,514 99,153 Korn „ 67,324 4,114 937 41,428 Hafra „ 36,736 14,953 24,659 201,137 Hvete „ 209 306 - 120 Ärter „ 5,923 2,281 128 3 Andra sädesslag „ 255 5 — — Mjöl, lispund 7,088,052 4,263,201 63,510 33,581

Exporten af hafra, hvaraf de största partierna gått ifrån Åbo, har skett förnämligast till England. Råg har exporterats till Sverige och Ryssland, der den uppköpes till utsäde.

I bilagde karta N:o 1 utmärkas genom olika färggrader de år 1870 skördade sädesqvantiteternas belopp i

förhållande till invånaretalet i hvarje härad. Då nämnde år, såsom anfördes, var ett godt spannmålsår, måste förhållandena derunder såvida kunna anses konstanta, att76

de till det minsta uppdaga hvilka trakter äfven i goda år äro i behof af spannmål utifrån och hvilka icke. Att de härader, i hvilka större städer äro belägna, sjelffallet höra till de förra, behöfver måhända icke särskildt påpekas. För öfrigt är det att beklaga, att ofullständiga uppgifter omöjliggjort en färggradering häradsvis i Wasa och Kuopio län. De spannmålsrika trakterna i det förra af dessa län t. ex. Storkyro, Ilmola o. a. ha härigenom icke på kartan blifvit märkbara.

Antalet vinterfödda kreatur utgjorde i Finland år 1870:

i proportion till i absolut tal. 1000 invånare.

Hästar och föl................254,820 144

Oxar och tjurar................68,160 38

Kor............................692,896 392

Ungnöt och kalfvar..........236,904 135

Svin............................190,326 108

Får............................921,745 521

Renar (endast i U:borgs län) 59,622 —

Hästracen i Finland är af liten kroppsbyggnad, men stark och utmärkt härdig. Den vanvårdnad, för hvilken densamma varit utsatt till följd såväl af öfveransträngning och bristande skötsel, som af de bästa afvelsdjurens export och försäljning till Ryssland, har lyckligtvis i tid ådragit sig både styrelsens och enskildes uppmärksamhet, samt framkallat verksamma åtgärder till det ondas afhjelpande. På styrelsens bekostnad ha dugliga afvelshing-star blifvit placerade i olika delar af landet, hvarförutom premier varit utsatte för de bästa springare och dragare. Årligen ha på senare tider under vintern i de flesta län anställts under styrelsens kontroll täflingskörningar, dervid de bästa trafvare och lastdragare erhållit pris. För den inhemska hästracens upphjelpande och förädling verka77

äfven särskilda hästvänsföreningar, stiftade af för saken intresserade egendomsinnehafvare och sportsmän.

Hornboskapen har likaledes under senare årtionden betydligt förädlats genom kroisering med utifrån inför-skrifna och för Finlands klimat lämpliga afvelsdjur af Ayrshire, Pembroke, Voigtlands, Angier och Allgauer racerna. De inhemska finska korna äro småväxta och af ringa vigt. De utländska korna äro större och mjölka mera, men fordra rikligare och kraftigare föda, hvarföre åsigterna om det ekonomiska företrädet af att underhålla det ena eller det andra slaget fortfarande äro delade. Afgjordt är emellertid att den finska boskapsracen genom bättre skötsel kan uppbringas till en hög grad af fullkomning. De stora framsteg, som under senare åren skett i mjölkhushållningen och mejerihandteringen äro härpå slående intyg.

Af ålder ha ladugårdsprodukterna, isynnerhet smöret, utgjort bland de vigtigaste och mest vinstgifvande exportartiklar från Finland. Landets beskaffenhet, dess rikedom på naturliga ängar och betesmarker med ständig tillgång på sött dricksvatten för boskapen, har sjelffallet i främsta rummet befordrat ladugårdsskötseln. En medverkande orsak härtill har ytterligare varit svedjebruket. De svedjemarker, som ett eller två år burit sädesskördar, lemnas härefter åt sig sjelfva och äro snart bevuxna med ett frodigt gräs, som, der det förekommer emellan tufvor, stenar och jordfasta trädstubbar, af lien icke kan afmejas, men erbjuder för boskapen ett ypperligt bete. Med hänsyn till dessa betesmarkers storlek underhåller allmogen i Savolaks och Karelen en talrik ladugård. Under sommaren gifva korna derstädes en fet och ymnig mjölk, men under vintern svältfödas de mer eller mindre och utsina. Boskapsskötseln i dessa trakter är i iöljd häraf nästan uteslutande baserad på mjölkproduktion, mindre på att uppföda slagtkreatur. I södra och vestra delarne af lan-78

det är ängsskötseln mera uppdrifven och kreaturens vin-terntfodring bättre.

Den mängd af felslagna skördar, som inträffade på 1850 och 1860 talen, hade till följd att ladugårdsskötseln fick en allt större betydelse i folkets hushållning samt att uppmärksamhet mer än förut rigtades på behofvet att förbättra denna förvärfskälla och göra den mera inbringande. Främst vidtogos af landets styrelse de verksammaste åtgärder till mejerihandteringens upphjelpande. År 1865 förordnades tvenne af staten aflönade dejor till Kuopio län, med åliggande att årligen resa kring länet och å hvarje ort undervisa allmogens qvinnor i smör- och ostberedning. Då resultaterna häraf visade sig fördelaktiga, tillsattes åren 1867 och 1868 äfven i hvarje af de sju öfriga länen tvenne sådana länedejor med enahanda åligganden. Dessutom underhållas med bidrag af statsmedel i skilda delar af landet 11 mejeriskolor, i hvilka qvinliga elever (åtta i hvarje skola) under en tvåårig kurs bibringas såväl nödig theoretisk, som fullständig praktisk färdighet i husdjurens utfodring och behandling samt i tillgodogörandet af ladugårdens produkter. Jemte allt detta har styrelsen äfven samtidigt befordrat anläggandet af såväl större som mindre mejerier efter holsteinska, och isynnerhet Schwartz'ska methoderna, genom att på vissa vilkor härföre bevilja enskilte jordbrukare räntefria lån af statsmedel. År ' 1875 funnos i Wasa och Uleåborgs län 2 större, såkallade distrikts-, och 10 mindre eller by-mejerier, hvilka voro på sådant sätt af staten understödde. Verkan af dessa mejerier har visat sig synnerligen god. Så inberättade den af styrelsen tillsatte mejeriinspektorn i Wasa län år 1875, att i Toholampi kommun, hvarest det ena distriktsmejeriet var förlagdt, funnos i 40 gårdar mejerier anlagde enligt Schwartzska methoden, och guvernören i Uleåborgs län anförde i sin berättelse om länets tillstånd under perioden 1866—1870, att i Evijärvi en-79

skilda gårdar då redan försålde lika mycket smör, som hela socken för tio år sedan.

Under de tvenne senaste åren ha ladugårdsprodukter till följande belopp blifvit utförde:

Lefvande kreatur. 1874- 187s-

hästar stycken..... 1,546 954

oxar och kor „ 7,155 7,676

kalfvar 18,315 22.346

får „ 2,082 2,262

svin „ 16,676 41,277

getter „ ....— 96

höns och andra

kreatur „ 319 483

Kött.

fläsk, lispund..........11,458 2,706

renkött, „ 2,349 2,569

nöt- och fårkött

ni. m. „ 63,558 67,377

Smör „ 607,031 565,223

Ost „ 2,962 2,492

Mjölk (per jernväg

till S:t P:burg), kannor..........255,751 364,642

Ägg tjog 1,422 755

Hudar, oberedda, stycken..........2,954 3,518

Ull, lispund..........1,616 23

Borst, „ 1,877 2,335

Talg, „ 374 85

Införseln till Finland af ladugårdsprodukter från andra länder är obetydlig och inskränker sig till ägg och talg från Ryssland, oberedda hudar äfvensom smärre partier ost, metvurst, korf och saltadt kött.80

Klass V.

Maskiner och Redskap. Transportmateriel och Byggnadskonst.

Maskiner och redskap af allehanda slag tillverkas i 17 mekaniska verkstäder, förutom vid en större mängd jernbruk. Af de förstnämnde är herrar Osberg Sf Bades mekaniska verkstad, metallgjuteri, vagnfabrik och mekaniska snickeri i Helsingfors det största i landet. Under året 1875 voro dervid sysselsatte i medeltal per dag 850 arbetare. Fabrikens drifkraft var ånga och följande arbetsmaskiner voro i verksamhet: 22 st. svarfstolar, 8 hyfvelmaskiner, 19 borrmaskiner, 6 saxpressar, 4 slagpressar, 2 ånghamrar, 3 gångmaskiner, 4 ventilatorer, 2 cupol-ugnar, 4 smältugnar, 1 flamugn, samt för träarbetena 6 hyfvelmaskiner, 8 borrmaskiner, 8 falsmaskiner, 3 zink-skärningsmaskiner, 15 cirkelsågar, 6 bandsågar och 1 fanersåg. Vid inrättningen förbrukades såsom råämnen bland annat 1,800 skeppund stång-, band- och bultjern, 2,100 skeppund tackjern, 150 skeppund stål, 135 skeppund koppar, 40 skeppund zink, 32 skeppund bly, 24 skeppund tenn och 600 skeppund jernplåt, förutom trävirke m. m. Brutto värdet af tillverkningen under året steg till 2V2 millioner mark. Tyvärr hemsöktes fabriken den 24 Oktober förlidet år af en svår brand, som förstörde dess byggnader och halffärdiga arbeten, deribland en mängd beställningar för militära behof, såsom tross-, ammunitions- och sjukvagnar, patron- och karteschlådor m. m. Omedelbart efter branden begyntes dock med restaureringen, så att fabrikens verksamhet blott en kortare tid varit afbruten. Närmast denna i storlek är herrar W. Crichton Sf C:os mekaniska verkstad och gjuteri jemte skeppsvarf och upplialningsslip i Åbo. Inrätt-81

ningen sysselsatte år 1875 460 arbetare och dess produktionsvärde utgjorde - omkring en million mark. Tillverkningarne bestodo under året af 3 st. jernångbåtar om 105 hästkrafter, 11 ångslupar, 4 af träd och 7 af jern, om tillsammans 69 hästars kraft, en jernbåt till en maskin om 50 hästkrafter, 1 lifräddnings- och 2 roddbåtar af jern, 6 stycken ångmaskiner, en ångpanna om 80 hästkrafter, en ångsåg, ångpumpar m. m. Dessutom voro under byggnad ett ångfartyg om 120, och en ångslup om (i hästkrafter. I)et tredje rummet med hänsyn till storleken intager Wiborgs mekaniska verkstad, med en arbetsstyrka af 400 personer och ett tillverkningsvärde (år 1875) af 800,000 mark. I detta värde inbegreps bland annat ett passagerareångfartyg, en ångslup och 4 bogser-ångare om tillsammans 148 hästkrafter, 2 ångsågar m. m. Bland öfriga större mekaniska verkstäder böra nämnas

o o

Abo jernmanvfakturbo/ags (150 arbetare och 675,748 mk tillverkning), Björneborgs (250 arbet., 400,000 mk ti 11-verkn.), J. O. Stenberg fy Sönefs (240 arbetare, 500,000 mk), Warkaus (år 1873 ett tillverkningsvärde af 534,895 mk), Fiskars i Pojo socken, Wtirtsilä, Strömsdals (140 arbetare 270,000 marks tillverkning), gasverkets i Helsingfors, Helsingfors skeppsdockas samt Statsjernvügar-nes i Finland likaledes i sistnämnde stad m. fl.

Oaktadt de mekaniska verkstädernas stigande antal samt deras isynnerhet på senare år märkbara, betydande framsteg såväl i tillverkningames qvantitet som qvalitet, förmå de dock icke ännu på långt när tillfredsställa den inhemska industrins år för år växande behof. Finland importerar derföre årligen, företrädesvis från England, Belgien och Sverige för icke obetydande summor maskiner och modeller, ångfartyg m. m., förutom jernvägsskenor och jeruvägstillbehör. Exporten af hemgjorda maskiner och ångfartyg sker åter förnämligast till Ryssland och uppgår vanligen endast till fjerdedelen af importen.

282

Af ålder har skeppsbyggeriet idkats vid Finlands kuster, och särskildt ha invånarne i trakterna kring Jakobstad och Gamla Karleby gjort sig kända såsom utmärkte skeppsbyggare och timmermän. Båtbyggeriet begynner äfvenledes mera uppmärksammas än förut, isynnerhet vid södra kusten, hvarest flere gånger årligen föranstaltade

kappseglingar i hög grad lifvat intresset för välkonstrnerade och snabbseglande jakter och slupar.

Tillverkningen af åkdon och körredskap bedrifves vanligen i samband med metallindustrin och oftast såsom handtverk. En större åkdonsfabrik är grefve C. Armfelts i Åbo. Hvad allmogens arbetskärror och slädor vidkommer, utgöra de för det mesta alster af hemslöjden.

Klass VI.

Arbeten af ädla och oädla metaller.

I Finlands städer funnos år 1873 61 guld- och silf-verhandtverksmästare. Enligt gällande lag måste allt guld och silfver (samt äfven tenn), som arbetas för försäljning och i vigt öfverstiger ett fixeradt minimum, vara kontrolleradt eller försedt med stämpel såväl af guldsmeden, upptagande dennes initialer samt guldets eller silfrets finhet, som ock af kontrollverket, en intryckt krona. Guld får arbetas af tre slag, nemligen dukatguld af 23 karats 5 grän's, pistolettguld af 20 karats och 4 gräns, samt kronguld af 18 karats och 4 gräns finhet, allt med ett tillåtet remedium af 2 grän. Silfver bör arbetas till 13 y4 lods finhet med % lods tillåtet remedium. Förenämnde guld- och silfverhalter utvisa antalet delar bergfint guld och silfver i en blandning, der det hela antages för den förra metallen till 24 karat 12 grän och för den senare83

till 16 lod. Emellan åren 1850 och 1870 varierade det årliga beloppet af kontrolleradt gnid från 1395 till 2551 lod och af silfver från 20,076 till 60,398 lod.

Tenngjuteriet, som fordomdags var en vinstgifvande och vigtig handtering, bedrifves numera knappast till namnet, sedan bruket af tennserviser och husgeråd upphört. Flere år förgå derföre innan till kontrollverket insändes något af denna metall till stämpling.

För bearbetning af oädla metaller finnas i flere städer fabriker, af hvilka de större närma sig till de mekaniska verkstäderna och de mindre åter understundom endast till namnet skilja sig från handtverkerierna. Enligt manufakturdirektionens berättelse räknades år 1873 i landet 16 sådana fabriker, samt dessutom i städerna 20 blecksla-gare-, 28 gelbgjutare-, 54 kopparslagare-, 4 plåtslagare-och 80 smedsmästare. På landsbygden angafs antalen af sagde handtverkare till 1 bleckslagare, 6 gelbgjutare, 7 kopparslagare och 1508 smeder, allt förutom gesäller och lärlingar. För öfrigt är smide ett handtverk, hvarmed finnarne af ålder varit förtrogne. En smidja hör derföre mångenstädes ännu till de nödiga byggnader, som böra finnas å hvarje välförsedd gård.

Finsmide idkas i förening med flere jernbruk och mekaniska verkstäder. Ett välförtjent anseende ha särskildt finsmidestillverkningarna ifrån Fiskars åtnjutit, hvilka i afseende å qvalitet kunnat ställas i bredd med de bästa utländska.

Klass VII.

Sten-, lergods- och glasarbeten.

I det föregående har i korthet redan egnats några ord åt Finlands bergarter, samt deras användning i in-84

dustrins tjenst. Såsom byggnadsämne, äfvensom till mo-numenter, pelare m. m. är graniten i landet allmänt begagnad. Många af de äldre kyrkorna äro ända upp till taklisten uppförde af naturliga, ohuggna granitblock. Af nyare tiders större byggnader stå åter alla på en grundval af buggen granit. Särskild nämnvärd är Nikolaikyr-kans i Helsingfors storartade terass ocb trappa, som med skäl ådraga sig främlingars uppmärksamhet. För sin hårdhet och deraf beroende förmåga att antaga polityr är graniten äfven utmärkt lämplig till prydnader i byggnaders inre. De vackra, fintslipade pelarne i solennitets-salen i det fordna universitetshuset i Åbo äro uthuggne ur bergen i närmaste trakter. Vackra prof på finsk granit äro likaledes de fyra kolossala pelare, alla monolither, som uppbära den nya ryska kyrkans i Helsingfors höga och ljusa kupol. I S:t Petersburg äro, utom mycket annat, Isakskyrkans granitpelare och Alexanderskolonnen utanför vinterpalatset hemtade från granitbrotten i Pyt-terlahti.

Såsom sjelfständigt yrke bedrifves stenhuggeriet endast i Helsingfors och Wiborg. Arbetena bestå hufvud-vudsakligast i grafmonumenter.

Af fajans-, porslins-, kakel- och krukfabriker finnas i landet närmare ett tjugutal, deribland dock de minsta endast till namnen skilja sig från handtverkerier. De betydligaste äro Arabia porslinsfabrik invid Helsingfors, som förlidet år sysselsatte 105 arbetare och tillverkade varor för ett värde af öfver 300,000 mark, W Andsténs kakel- och fajansfabrik i Helsingfors samt Suotniemi fajansfabrik invid Kexholm med (år 1875) 60 arbetare och 95,800 marks tillverkning. Cement tillverkas i Savio fabrik belägen i Thusby socken invid jernvägen par tre mil norr om Helsingfors. Angående tegelbrukens antal och tillverkning saknas officiela uppgifter. Tegelbruk finnas i närheten af nästan alla mera betydande städer i85

landet, samt vid kusterna och jernvägslinierna, der en lättare transport möjliggör en större och hastigare afsättning af tillverkningarne.

Det första glasbruk i Finland anlades omkring 1680 invid Nystad af Gr. J. Jung. Dess tillvaro räckte dock ej länge, ty redan d. 4 September 1685 förstördes det genom den brand, som då lade en stor del af nämnde stad i aska. Bruket återupprättades icke och landet förblef i saknad af en inrättning af detta slag ända till 1748, då J. R. Dupong grundlade Åvik glasbruk i Somero. Sedan dess ha flere andra under tidernas lopp uppstått, af hvilka åter några blifvit igen nedlagda. År 1873 representerades glasindustrin endast af 10 glasbruk, hvilkas tillverkningar förnämligast bestodo i fönsterglas, buteljer och simplare glasvaror. De största äro Notsjö (68 arbetare, 140,000 mark produktion), Kangasaari (52 arbetare, 110,000 mk produkt.), Königstedt (20 arbet., 80,000 mk produkt.), Berga (25 arb., 68,289 mk prod.), Kuvaskangas (33 arb., 60,000 mk produkt.) och Grönvik (27 arbetare, 55,640 mk produkt). Importen af utländskt glas har under senare tid varit i tilltagande, men har dock i allmänhet uppvägts af en i ungefär samma mon ökad export, hvilken sistnämnda nästan uteslutande skett till Ryssland. Under de trenne senaste åren har importen och exporten af glasvaror i värde uppskattats till

Import. Export, mark. mark.

år 1873 474,026 325,625

„ 1874 1,001,476 757,599

„ 1875 963,082 975,70486

Klass VIII.

Textilindustri, Läder- och skinnarbeten, pelsverk och beklädnadspersedlar.

Bomullsindustrin, som med hänsyn såväl till de enskilda fabrikernas storlek, som totalbeloppet af tillverkningen, är en af de vigtigaste i landet, representeras af fem mekaniska bomullsspinnerier och väfverier, nemligen i städerna Tammerfors, Nikolaistad och Åbo, samt på landsbygden, Forssa spinneri i Tammela och Kyröskoski i Tavastkyro socken. Rååmnet eller bomullen hemtas för det mesta direkte från Nord Amerika och Vestindien. Mindre partier komma öfver England och Ryssland. Då storleken af bomullsimporten utgör en temmeligen noggrann gradmätare af förenämnde industriela inrättningars betydenhet, torde följande uppgifter för senaste tio år icke sakna intresse.

Importerad råbomull, lispund.

år 1866 109,816

„ 1867 154,604

„ 1868 146,756

„ 1869 210,725

„ 1870 163,433

„ 1871 192,429

„ 1872 217,245

„ 1873 197,649

„ 1874 262,768

„ 1875 275,455

Drifkraften är för fabrikerna i Åbo och Nikolaistad ånga, för Kyröskoski bomullsväfveri vatten, samt för de öfriga tvenne både vatten och ånga. I Forssa bomulls-87

spinneri och väfveri utgöras motorerna af 5 turbiner om 290 hästkrafter och 5 ångmaskiner om 400 hästkrafter, hvilka under förlidet år satte i rörelse 18,000 spindlar och 500 väfstolar. Arbetspersonalens numerär var 1,400 och produktionsvärdet steg till 3,600,000 mark. Nikolai-stads eller Wasa bomullsfabrik hade samtidigt i verksamhet 15,000 spindlar och 192 väfstolar. Dess dagliga arbetsstyrka bestod af 412 personer, deraf 118 män, 228 qvinnor och 66 barn under 15 år. Årstillverkningen uppskattades i värde till 1,040,000 mark. Fabriken i Abo tillverkar endast garn, likasom å andra sidan Kyröskoski endast väfnader. Den förra har 4,700 spindlar, en arbetsstyrka af 75 personer i medeltal för dag, och producerade år 1875 bomullsgarn af skilda slag till ett belopp af 172,690 skålp., beräknadt i penningevärde till 280,000 mark. Den senare sysselsatte 50 arbetare vid 25 väfstolar och tillverkade väfnader för ett värde af 90,000 mk. I förening med bomullsfabrikerna finnas vanligen färgerier och kattunstryckerier.

Linnespånads- och väfnadsindustrin idkades ännu for några tiotal år tillbaka såsom husslöjd ganska allmänt. I fordna tider voro Åbo traktens lärfter välkända och hade betydlig afsättning äfven utom landet. Numera är denna husslöjd, om ej fullkomligt aflagd, åtminstone i betydligt aftagande. Produktionen har öfvertagits af linnespinneriet och väfveriet i Tammerfors, for närvarande landets enda fabriksinrättning af detta slag. Sina råämnen hemtar nämnde fabrik till icke fullt hälften från eget land; resten importeras från Ryssland. År 1875 förbrukades t. ex. 879,190 skålp. finskt och 1,063,620 skålp. ryskt lin, förutom 88,216 skålp. blår samt 64,630 skålp. jute, detta sistnämnda kommet från Ostindien via England. Fabriken drifves af vatten medelst 5 turbiner om tillsammans 410 hästkrafter. Arbetspersonalen bestod år 1875 af 859 personer, deraf 288 män, 408 qvinnor samt 83 gossar88

och 80 flickor under 15 års ålder. Arbetsmaskinerna utgjordes af 7 häckelmaskiner, 41 handhäcklor, 7 kardmaskiner, 1 blårreningsmaskin, 1 spridmaskin, 39 prepa-rationsmaskiner, 28 spinnmaskiner med 7,882 spindlar, 195 väfstolar, 6 varpmaskiner, 8 spol-, 52 harf-, 9 tvinn-och 7 klistermaskiner m. m. Tillverkningens värde uppgafs för samma år till 3,222,702 mark.

Ylleväfnads- och spånadsindastrin. I Finland finnas sex klädesfabrik, en tricotfabrik samt 5 yllespinncrier och väfverier. Störst af dessa inrättningar är Littois klädesfabrik i närheten af Åbo (1375 spindlar, 40 mekaniska väfstolar samt 140 arbetare). Under förlidet år förarbetades derstädes 200,000 skålp. ull, deraf hälften från England, samt återstoden från Tyskland och Ryssland. Tillverkningarne utgjordes af ungefär 100,000 alnar kläden, korderojer och dofflar till ett sammanlagdt värde af 650,000 mark. Närmast denna i storlek är Tammerfors klädesfabrik, (1,332 spindlar, 32 väfstolar och 148 arbetare), hvars tillverkning under förlidet år bestod af 64,000 alnar särskilda slags kläden, uppskattade till 364,000 mk. Till råämne användes här äfven finsk ull, ehuru i jemförelsevis mindre grad (11,200 skålp. finsk och 65,400 skålp. utländsk). De öfriga klädesfabriken och yllespinnerierna äro af mindre betydenhet och tillverka endast gröfre tyger af inhemsk ull. Tricotfabriken i Åbo sysselsatte förlidet år 70 arbetare, mest qvinnor och barn. Dess produktion, som uppgafs till 100,100 mark, bestod förnämligast i diverse sorter klädesplagg och stickade yllevaror.

En stor del af de finska bomulls-, linne- och yllefabrikernas tillverkning .afsättes i Ryssland. Denna export motväges dock å andra sidan af en ännu större import af väfnader och garn från andra länder. Textilindustrin i Finland har i följd häraf ännu icke uppnått den ståndpunkt, att den kan anses motsvara landets eget behof.89

Följande uppgifter om importen och exporten för de senaste tre åren belysa närmare detta:

Import. Export. 1873. 1874. 1875. 1873. 1874. 1875. Tusen skålpund. Gam af bomull....... 1,507 1,701 730 113 31 „ „ lin och hampa . . 241 380 233 165 229 277 » »ull......... 13 18 36 — — — „ „ diverse....... 73 27 19 5 8 — Väfnader af bomull..... 480 976 874 1,087 1,523 1,751 „ „ lin och hampa 355 473 560 133 159 72 „ „ siden..... 10

15 16 — — — „ ull....... 610 1,098 1,060 9 18 19 „ „ diverse 114 207 91 56 224 226

Repslageriarbeten sysselsätta ett fåtal personer. Enligt manufakturdirektionens berättelse för år 1873 funnos i landet tre smärre repslagerifabriker och dessutom 5 mästare, som drefvo yrket såsom sjelfständig näring. Antalet arbetare likasom äfven produktionsvärdet var obetydligt. Handelsflottan har i följd häraf för det mesta varit hänvisad att hemta sina förnödenheter af tågvirke och rep från Ryssland.

Läder industrin. Fabriksmessigt bedrifna garfverier finnas i landet till ett antal af 28, hvarförutom 100 garf-varemästare i städerne och 372 i landskommunerna lifnära sig af läderberedning. Landets största läderfabrik är Bröder Åströms i Uleåborg. Tillverkningen består i sulläder och juft samt uppskattades 1875 till ett värde af 620,000 mark. De råa hudar, som här bereddes, voro till största delen (10,000 st.) hemtade från Amerika, och blott en mindre del (1,800 st.) från eget land. I allmänhet har Finlands import af såväl beredda, som oberedda90

hudar varit omkring tio och tjugu gånger större än den samtida exporten. År 1874 t. ex. exporterades 59,080 skålp. oberedda och 62,120 skålp. beredda hudar, medan åter importerades 1,648,920 skålp. oberedda och 447,420 skålp. beredda hudar. Detsamma är äfven förhållandet med arbeten och tillverkningar af läder. Förenämnde år utgjorde exporten deraf 45,780 skålp., men importen 538,537 skålp. Tillverkningen af skodon och andra läderarbeten sker nästan endast af handtverkare. År 1873 räknades i städerna 210 skomakare och 73 sadelmakare samt i landskommunerna 2,250 sko- och 44 sadelmakare, förutom gesäller och lärlingar. I städerna funnos derjemte tio skodonsfabrik och 3 fabrik för tillverkning af sadelmakeriarbeten; men dessa skiljde sig hvarken i afseende å arbetsmethoder ej heller i afseende å arbetarnes antal och produktionens betydenhet från vanliga handtverk. Den största och mest kända skodonsfabrikation sker i hr A. Ahlbergs verkstad i Åbo, som för sina tillverkningar öppnat försäljningsbutiker äfven i Helsingfors och några andra städer.

Beträffande körsnärs-, skräddare- och snörmakarear-beten bedrifvas dessa också för det mesta handtverks-messigt. Nyssnämnde år 1873 uppgafs i manufakturdirektionens berättelse sju fabrik för tillverkning af mans-och gångkläder (alla i Helsingfors), tre hattfabrik, 2 liandsk-fabrik, fyra körsnärsfabrik, två skjortfabrik (i Åbo) samt en snörmakerifabrik. Af handtverkare funnos samtidigt:

I städerna. I landskommunerna.

Hattmakare........ 14 3

Körs närer......... 11 —

Skräddare......... 120 2133

Snörmakare........ 2 —

Sämsk- och handskmakare 10 —91

Till beklädnadsindustrin böra ännu modister, brodö-ser, sömmerskor o. s. v. Angående deras antal m. m. ha dock uppgifter på officiel väg hittills ej insamlats. Samma är äfven förhållandet med spetsknypplingen, hvilken i Raumo stad är en af gammalt känd och idkad husslöjd.

De finska pappersfabrikerna ha icke blott hållit jemna steg med den år för år stegrade konsumtionen af papper inom landet, utan derutöfver ännu kunnat afsätta allt större qvantiteter af sina produkter i Ryssland och utrikes länder. Värdet af Finlands export af papper, papp och pappersmassa utgjorde

år 1866 ... . 395,954 mark.

„ 1870 .... 557,910 „ „ 1873 .... 873,768 „

„ 1874 .... 1,962,438 „

„ 1875 .... 2,934,075 „

Sistnämnda år bestod denna export bland annat af 15,195 lispund post-, 90,836 lispund skrif- och koncept-, 11,182 lispund tryck- samt 71,727 lispund kardus- och makulaturpapper. I jemförelse härmed är importen af

utländskt papper och papp mindre betydande. Den uppgick 1875 i värde till 341,854 mark.

De största pappersbruken i landet äro J. C. Frenc-kell Sf Sons i Tammerfors, som sysselsätter 350 arbetare och år 1873 producerade papper till ett värde af 1,200,000 mark, Tervakoski i Janakkala med 245 arbe-

tare och en produktion, som för året 1875 uppskattades till 862,289 mark, Kuusankoski, Walkiakoski m. fl. Då i Öfrigt uppgifter uteblifvit från de flesta af dessa inrättningar, är det vid denna, likasom fallet beklagligtvis äfven varit vid andra industrigrenar, omöjligt att ens approximativt kunna lemna några totalsiffror för hela landet. Hvad som på senare tider i väsendtlig grad befordrat pappersindustrin i Finland, har varit den nya uppfinningen att tillverka papper af trädmassa. Under senaste år ha en mängd trädsliperier blifvit anlagde, hvilka dels förse inhemska pappersbruk med råämne, dels äro beräknade för exporten utomlands. Af dessa inrättningar må exempelvis nämnas Nokia trüdsliperi i Birkala (16 slipmaskiner och 75 arbetare), Tammerfors' (3 slipmaskiner och 20 arbetare), Mänttä, i Keuru (7 slipmaskiner, 70 arbetare) Kyröskoski (8 slipmaskiner, 40 arbetare) m. fl. andra, från hvilka uppgifter icke inkommit. Pappersbruken och pappersslipererna drifvas samtliga med vattenkraft.

I Helsingfors finnas tvenne fabriker för tillverkning af tapeter och bårder. Den ena är G. Rieks, som med skäl kan anses såsom en i sitt slag storartad inrättning. Under förlidet år voro der i verksamhet 11 tryck-, 7 grunder-, 5 glans-, 1 gofrer-, 1 fukt-, 1 vals-, 1 rand-och 8 rullmaskiner, hvilka sattes i rörelse medelst ånga. Arbetspersonalen bestod af 109 män, 65 qvinnor och 24 barn, och årsproduktionen uppgafs till 1,899,051 rullor finare och gröfre tapeter för ett värde af 949,525 mark. Fabriken exporterar största delen af sina varor till Ryssland. Den andra tapetfabriken är J. E. Jurjenfs, som sistlidne år sysselsatte 28 arbetare och tillverkade 100,000 rullor tapeter och bårder till ett värde af 50,000 mark.

Öfriga tillverkningar af papp och papper, såsom bokbinderi-, carton-, portfölj- och papiermachéarbeten bedrif-93

vas, oaktadt en och annan af hithörande industriidkare förskaffat sig fabriksprivilegier, för det mesta endast handtverksmessigt och i mindre skala.

Klass X.

Arbeten af trä, horn och ben.

Maskin- och byggnads-snickeritillverkningar förfärdigas dels vid i samband med mekaniska verkstäder stående snickerifabriker, dels hos handtverkare. Ett större, sjelfständigt mekaniskt snickeri, som drifves med ånga, är herr R. Heimbergers i Helsingfors. Förutom denna finnas i landet omkring 30 möbelfabriker, om hvilka dock i allmänhet gäller, hvad ofvanföre beträffande flere smärre fabriker inom andra industrigrenar redan blifvit yttradt, att de endast till namnet skilja sig från större handtverkerier. Dessa sistnämndas antal utgjorde år 1873 i hela landet 820, eller 649 snickerier och 171 svarfverier. Häraf belöpte sig endast en mindre anpart (94 snickerier och 43 svarfverier) på städerna.

Enklare snickeriarbeten, såsom dörrar, dörr- och fönsterposter till sina byggnader, samt möbler för eget behof tillverkar den finska allmogen ofta sjelf. Särdeles händig i snickeri likasom i slöjder öfverhufvudtaget är befolkningen i österbottniska andelen af Wasa län. I trakterna kring Nystad ha under många århundraden såsom husslöjd tillverkats trädkärl, t. ex. kar, tinor, såar, byttor o. s. v., hvilka från nämnde stad exporterats till Danmark och norra Tyskland. Hvad åter vidkommer finare ornamentssnickeri och trädsnideri, är utbildningen häri ännu i sin början. Särskildt har leksaksfabrikationen icke uppnått den ståndpunkt, att den kunnat göra de94

utländska fabrikaterna öfverflödiga. Tyska och ryska leksaker äro derföre fortfarande i handeln de allmännaste.

Klaes XI.

Kemiska och farmaceutiska tillverkningar, färgämnen, födoämnen och drycker.

Bland de till denna klass hörande industriela inrättningar förtjena följande omnämnas:

Fabriker för tillverkning af sellers och andra kolsyrade vatten. Af dessa inrättningar finnas tre ensamt i Helsingfors, en i Wiborg och, ehuru uppgifter derom saknas, måhända några äfven i andra städer. I Helsingfors existera en mängd smärre butiker, der selters och soda vatten, med eller utan fruktsafter, serveras glastals, en utminutering, hvars fördelar vandraren under heta sommardagar nogsamt uppskattar.

Fabriker för tillverkning af parfymerier och finare tvål. De mest kända af dessa inrättningar äro Jönsson fy Komp:s (produktionsvärde 65,000 mark) och F. Fahl-grens i Åbo, Chr. D. Kroger fy Komp:s i S:t Marie, C. F. Blombergs i Sibbo, samt C. Dahlströms i Kuopio.

Tändsticksfabriker äro anlagde i flere städer. Den äldsta af dessa inrättningar är Sofiegartens tändsticksfabrik invid Björneborg, som för ungefär 15 år sedan med hänsyn till fabrikationens belopp och beskaffenhet torde ha varit en af de största och mest renommerade i vår verldsdel. Björneborgs tändstickor exporterades då i stora qvantiteter till länder såväl inom som utom Europa. Numera bedrifves fabriken i mindre skala. Dess tillverkning utgjorde förlidet år 15,978 lådor (à 1000 askar) tändstickor af skilda slag, uppskattade till ett värde af 261,70095

mark. Vid fabriken sysselsattes 260 arbetare, deraf 30 män, 170 qvinnor och 60 barn under 15 år. De öfriga sex tändsticksfabrikerna (2:ne i Tammerfors, en i Nystad, en i Jakobstad, en i Helsingfors och en i Kuopio socken) äro anlagde i mindre skala. Landets eget behof af be* rörde förnödenhetsartikel fylles af dessa fabriker fullständigt, hvarförutom hvarje år större eller mindre qvantiteter kunnat exporteras till utlandet. År 1870 utgjorde exporten 40,160, år 1871: 9,541, år 1872: 13,156, år 1873; 12,057, år 1874: 5,550 och år 1875: 7,614 lådor.

Fabrikationen af ljus har i ett halft århundrade varit koncentrerad i Wiborg, der landets tvenne största Ha* vis aktiebolag tillhöriga ljusfabriker, den ena för tillverkning af talg- och den andra af stearinljus jemväl för närvarande befinna sig. Produktionen vid dessa utgjorde förlidet år 28,222 lisp. stearinljus, 12,280 lisp. palmljus, 1,670 lisp. talgljus, 22,000 lisp. olein och 4,100 lisp. rå glycerin. Stearinfabriken drefs med ånga och sysselsatte i me^ deltal pr dag 60 arbetare. Smärre ljus- och tvålfabriker finnas dessutom i Kuopio och Helsingfors. För öfrigt tillverkas ljus för det egna behofvet i nästan hvarje någorlunda behållet hushåll på landet. Åtgången inom eget land af fabriksproduktionen har i följd häraf icke varit .större, än att den årligen medgifvit en utförsel deraf till Ryssland. Under de trenne senaste åren har importen och exporten af ljus utgjort i lispund:

1873. 1814. 1875.

Import. Export. Import. Export. Import. Export.

Ljus, stearin- 7,501 29,297 11,037 40,106 8,251 14,779

vax- 379 — 416 — 412 —

palm- 4,131 — 3,838 — 2,141 —

talg- 1,442 — 1,643 55 979 24Q

div, slag 42 —__104 7,157 370 82

Summa 13,495 29,297 17,038 47,318 12,153 15,10196

Tillverkning af mjöl och gryn. År 1875 funnos i Finland 5 mjölqvarnar, sora drefvos med ånga, och 2016 vattenqvarnar, förutom smärre husbehofs- och väderqvar-nar. Under somrar, som utmärkas af- en långvarigare torka, inträffar det stundom i några trakter af landet att sädesförråden icke hinna förmalas i förhållande till behofven, utan nödgas till och med jordegarne då köpa ryskt mjöl.

Sockerbruk. Tvenne sådana finnas i landet, nemligen Thölö sockerbruk utanför Helsingfors och Aura sockerbruk i Åbo. Beggedera drifvas med ånga och hemta sitt råsocker utifrån, förnämligast från Vestindien. Thölö sockerbruk sysselsatte förlidet år 75 arbetare och tillverkade 4,300,000 skålp. raffineradt socker och 420,000 skålp. sirap. I Aura sockerbruk funnos samma år 75 arbetare och produktionen utgjorde 2,500,000 <U. topp-,

100,000 <tt. puder- och 150,000 tt. farin socker äfvensom 400,000 //• sirap. Bruttovärdet af tillverkningen angafs vid den förra fabriken till 2,793,000 och vid den senare till 1,902,000 mark.

Bränvinsfabrikation. Rättigheten att tillverka bränvin var enligt förordningen af. d. 15 Juni 1800 på vissa vilkor tillerkänd jordegarne, men har med Finlands ständers samtycke numera öfverlåtas åt fabriker, som på årligen utlysta auktioner åtagit sig tillverkningen af ett visst i förhållande till folkmängden i hvarje län fixeradt antal kannor. För hela landet är bränvinsbränningens belopp fastställdt till 4,300,000 kannor, och minimum af den skatt sora derför bör utgå till staten 1 rak. 20 penni för hvarje kanna, innehållet beräknadt till 50% alkoholhalt vid 15 graders värme Cels. Bänvinsbränneriernas antal i Finland är för närvarande 62 och deras sammanlagda tillverkning uppgår i det närmaste till nyss sagda med-gifna belopp. Hvarje kommun är berättigad att inom sitt område tillåta eller förbjuda anläggandet af bränneri samt öppnandet af bränvinsförsäljning och minutering.97

Ölbryggerier, porter och ättiksfabrikation. Konsumtionen af öl har under de tvenne senaste årtiondena i hög grad tilltagit i Finland. För närvarande torde omkring 30 ölbryggerier finnas i städerna och måhända lika många på landsbygden. Porter och ättika tillverkas i 9 fabriker, af hvilka H. Brummer & Komp's i Helsingfors, E. Julin et Komp's i St. Marié och F. Hultmans i Ekenäs voro år 1873 med afseende å tillverkningens belopp de förnämsta.

Försöken att af inhemska frukter och bär tillverka viner ha, hvad varans qvalitet beträffar, lyckats temmeligen väl, men likväl icke frammanat någon lifligare industriel verksamhet. År 1873 fanns endast en mindre fruktvinsfabrik i Åbo.

Tobaksfabriker. Tobaken odlas i Finland, ehuru någorlunda allmänt, endast i ringa grad. De små, några qvadrat-alnar eller högst qvadrat-famnar upptagande tobaks-planteringarne, som i södra delen af landet ses utanför snart sagdt hvarje bondgård och torpstuga, äro blott till för det egna behofvet, för att förse sina egare med tugg- och röktobak i hvardagslag. Tobaksfabrikerna, hvaraf i landet finnas 25 med en års-produktion af ungefär 2V2 millioner mark, hemta uteslutande sitt råämme från andra länder, främst Tyskland och Ryssland. De största tobaksfabrikerna äro H. Borgströms samt Tollander et Klärichs (cigarrer, papyrosser, snus m. ra.) i Helsingfors, P. C. Rettig et Komps (cigarrer, papyrosser, kardustobak, snus) och R. F. Jäderholm s (kardustobak, papyrosser, tuggtobak, snus) i Åbo, P. Jakowleff et Komps (cigarrer och papyrosser), Willman et Komps samt F. Sergejeff et Komps i Wiborg, äfvensom Ph. U. Strengberg et Komps i Jakobstad och Finnilä et Komps i Gamla Karleby.

Tillverkning af lin- och hampolja äfvensom af linfrö-kakor och mjöl försiggår i 6 oljeslagerier, af svafvelsyra i en fabrik i Wiborg, samt af träsyra, terpentin, kamfin m. m. i 5 fabriker i skilda delar af landet. Kaffesurro•

298

gat af cichorie prepareras i tvenne fabriker i Wiborg. Färgerifabrikerna (5 à 6) skilja sig icke från vanliga handtverk. Antalet färgaremästare utgjorde år 1873 i städerna 86 och i landskommunerna 160.

Klass XII.

Undervisningsmateriel, etc.

Då utställningsföremålen inom denna klass företrädesvis afse undervisningsväsendet, torde efterföljande statistiska meddelanden få egnas detta.

Undervisningsanstalterna i Finland kunna med hänsyn till sitt syftemål och sin beskaffenhet indelas i fyra slag, sådana som afse den allmänna folkbildningen, den högre bildningen, fackbildningen, samt blindes och döf-stummes uppfostran. Alla dessa skolor, med undantag endast af fackskolorna, stå under en gemensam centralstyrelse i Helsingfors.

Folkskolor. Det Finska folket har, såsom redan är yttradt, att tacka kyrkan för sin i förening med kristendomsundervisningen inhemtade läskunnighet. Då förmågan att läsa i bok och bland annat medelst minnesläs-ning förvärfvad insigt i kristendomens hufvudläror utgjort ett oundvikligt vilkor för att admitteras till nattvarden, ingå giftermål samt komma i åtnjutande af en myndig-blifven persons medborgerliga och kommunala rättigheter, har häraf blifvit en sjeffallen följd att denna förmåga och insigt varit bland den evangelisk-lutherska

befolkningen allmänt utbredda och endast saknats hos några få andligt eller fysiskt vanlottade eller vanvårdade personer. Största delen af folket har inhemtat och inhemtar ännu sin läs-knnskap i föräldrahemmet eller i ambulatoriska bysko-99

lor. De landskommuner, i hvilka fasta folkskolor med mera utvidgad lärokurs sedan äldre tider varit inrättade, äro jemförelsevis fåtaliga. Det är först kejsar Alexander II:s äfven i så många andra afseenden för Finland epokgörande regering, som bildar en ny aera för folkbildningen. Genom nådiga förordningen af den 19 April 1858 uppmuntrades landskommunerna att anlägga fasta folkskolor och tillförsäkrades i sådant afseende om understöd af statsmedel. Ett seminarium för bildande af folkskollärare och lärarinnor i landets finska talande kommuner anlades i Jyväskylä 1863, och några år derefter öppnades ett folk-skolelärarinne seminarium i Ekenäs (1871) äfvensom ett folkskolelärare seminarium i Nykarleby (1873) för den svensktalande befolkningen. Sedan ständerna på landtdagen 1863 — 1864 anvisat nödiga medel till folkbildningens befrämjande, utkom den 11 maj 1866 förordningen angående slutlig organisation af folkskoleväsendet i landet.

Enligt deftna förordning åligger det hvarje stad att inrätta och underhålla folkskolor till det antal och i sådan utsträckning att alla de barn från och med åttonde till och med fjortonde åldersåret, som icke i hemmen eller andra skolor erhålla motsvarande eller mera omfattande bildning, blifva der undervisade. Dessutom äro stadskom-munerne äfven pligtige att underhålla skolor för äldre vanvårdade eller försummade barn. Städernas folkskolor indelas i lägre och högre folkskolor, de förra afsedda för barn från 6:te till 10:de åldersåren och de senare för barn i den återstående undervisningsåldern. I landskommunerna åter är den första undervisningen, såsom tillförene, anförtrodd åt hemmen, dock med skyldighet för kommunerna att draga försorg derom att alla barn, hvilka af en eller annan orsak icke hemma erhålla undervisning, sändas till för detta ändamål inrättade stående eller ambulatoriska skolor. Vill en landskommun anlägga en högre folkskola, erhåller den af statsmedel en årlig subvention af 600 mark100

till lärarens och 400 mark till lärarinnans aflöning, blott den förbinder sig att sjelf uppföra nödig, godkänd skolbyggnad samt förse läraren eller lärarinnan med minst två boningsrum och kök, vedbrand, två à tre tunland uppodlad jord samt foder och bete.

Läroämnena i högre folkskola äro: religion, modersmålets läsning och skrifning, geografi, historia, räkning, formlära, ytors och rymders mätning, naturkunskap och dess tillämpning, teckning, sång och gymnastik, hvarjemte flickor öfvas i qvinliga handarbeten och gossar i handslöjd. I de lägre folkskolornas kurs ingå samma ämnen, utom historia, geografi, ytors och rymders mätning samt naturkunnighet.

Under, läseåret 1873 — 1874 funnos följande antal under skolstyrelsens uppsigt stående, fasta folkskolor:

i siä- i land*- summa. deraf i afseende 3 under-derna. kommunerna. visningsspräkct.

finska, svenska, finska o. ° s?enska.

Högre folkskolor 48 222 270 220 46 4 Lägre folkskolor 48 2 50 29 19 — Förberedande skolor för äldre försummade barn 4—4 121

Summa 100 224 324 250 67 5*)

Undervisningen i dessa skolor meddelades af 189 lärare och 198 lärarinnor, af hvilka 84 lärare och 68 lärarinnor hade afslutat fullständig kurs vid folkskoleseminarium, 25 lärare varit studenter och återstoden öfvergått till folkskolan från andra lefnadsbanor. Antalet elever utgjorde i de högre folkskolorna 12,292 (6,885 gossar och 5,407 flickor) samt i de lägre folkskolorna 2,603 (1,372 gossar och 1,231 flickor). Angående de ambulatoriska

*) Dessutom 2 lägre grekisk ryska folkskolor.101

skolornas antal och elevfreqvens förefinnas endast ofullständiga uppgifter. Enligt af presterskapet insända förteckningar funnos vid början af innevarande decennium 679 sådana skolor, hvilka besöktes af 53,036 elever. Dessutom existera i en mängd församlingar såkallade klockare- och söndagsskolor samt privata folkskolor och småbarnsskolor, om hvilka statistiska data dock icke blifvit insamlade.

Högre undervisningsanstalter. För den lärda och embetsmanna bildningen finnas i landet följande af staten underhållna anstalter:

ett Universitet, inrättadt 1640 i Åbo och flyttadt 1828 till Helsingfors. Universitetets lärarepersonal utgjordes under vårtermin innevarande år af 24 ordinarie och 3 extra ordinarie professorer, 1 anatomie prosektor, 17 docenter, 5 ordinarie och 3 extra ordinarie lektorer samt 3 excercitie mästare. Obesatta voro för tillfället 7 ordinarie och 2 extra ordinarie professioner. På de skilda fakulteterna fördela sig professionerna sålunda att 4 ordinarie professioner höra till teologiska, 4 ordinarie och 1 extra till juridiska, 6 ordinarie och 2 extra till medicinska samt 10 ordinarie och 2 extra till filosofiska fakultetens histo-risk-filologiska och 7 ordinarie professioner till dess fy-sisk-mathematiska sektion. Studenternas antal var 932, af hvilka 615 under termin voro närvarande.

Lyceer, i hvilka de klassiska språken latin och grekiska ingå bland undervisningsämnen. Lyceema äro af två slag, fullständiga lyceer med 7 klasser och åttaårig lärokurs, samt ofullständiga eller fyrklassiga lyceer, motsvarande de fyra lägre klasserna i de förenämnde. Af staten underhållas 11 fullständiga och 3 fyrklassiga lyceer, samt af enskilte 2 af förra och 2 af senare slaget. I hela landet finnas alltså 13 sjuklassiga lyceer, af hvilka 9 i afseende å undervisningsspråket äro svenska och 4 finska.

Realskolor, hvilkas ändamål är dels att fortsätta och102

utvidga folkskolans kurser, dels förbereda till egentliga folkskolor. Realskolornas antal är för närvarande 20, deraf 13 finskspråkiga och 7 svenskspråkiga.

Högre och lägre elementarskolor, motsvarande ungefär lyceer och realskolor, existera ännu enligt gamla skolordningen till ett antal af närmare 30, men emottaga icke vidare nya elever, utan indragas fortfarande i den mon de nya läroverken, lyceer och realskolor, hinna inrättas och förfullständigas.

Fruntimmersskolor. Af statsverket underhållas sju fruntimmersskolor, i hvilka undervisning meddelas i alla till en vårdad och tidsenlig qvinnobildning hörande kunskaper och handslöjder äfvensom i moderna språk. Dessutom finnas en mängd privata fruntimmersskolor med samma lärokurser, som de offentliga.

Under läseåret V91874—15/61875 funnos i de af staten underhållna offentliga läroverken följande antal lärare, lärarinnor och "lever:

Lärare och lärarinnor. Elever. Ordinarie. Extra ordinarie. Summa. 1 1 Gossar. Flickor. Summa. Lyceer och ! högre elementarläroverk .... 152 84 236 2445 2445 Realskolor.......... 31 49 80 403 — 403 Lägre elementarskolor . . . 30 36 66 921 — 921 Fznntimmersskolor..... 37 32 69 — 734 734 Summa 250 201 451 3769 734 4503

I de privata lyceerna och fruntimmersskolorna undervisades läseåret 1872—1873 inalles 2000 elever, deraf 550 gossar och 1450 flickor. För närvarande har, i an-103

seende till tillkomsten af nya skolor och de gamlas utvidgning, elevantalet betydligt ökats, ehuru bristande uppgifter från några skolor omöjliggöra ett närmare fixerande af summan.

Af undervisningsanstalter för fackbildning finnas en polyteknisk skola i Helsingfors (16 lärare, 118 elever) *), två industri- eller tekniska realskolor (15 lärare, 125 elever) i Åbo och Nikolaistad, 6 navigationsskolor (25 lärare, 229 elever), en kadetskola i Fredrikshamn (17 lärare, utom officerare för militära öfningar, och 122 elever), 2 landtbruksinstitut, 2 handelsskolor, 29 skolor för handtverkslärlingars bildning (79 lärare, 2111 elever) m. fl.

Den abnorma skolan räknar för närvarande sex undervisningsanstalter i landet, nemligen två för blinda ocli fyra för döfstumma. Elevantalet torde uppgå till omkring 50 i de förra och 100 i de senare skolorna.

Klass XIII.

Grafisk konst och afbildningar.

Finland eger för närvarande 24 boktryckerier, fördelade på följande städer: i Helsingfors 7, i hvarje af städerna Åbo, Wiborg, Björneborg och Uleåborg 2, samt i Borgå, Tavastehus, Tammerfors, S:t Michel, Nyslott, Kuopio, Joensuu, Nikolaistad och Jyväskylä 1. Äldst af dessa boktryckerier är J. C. Frenckell Sf Sons, som anlades 1642 i Åbo och sedermera jemte universitetet flyttades till Helsingfors. Det har i öfver 100 år gått i arf inom Frenckellska slägten. Störst är åter Finska Litte-

*) Lärare- och elevantalen för dessa skolor afse läseåret 1872— 1873. Nyare uppgifter saknas.104

raiursällskapets tryckeri, likaledes i Helsingfors. Under år 1875 voro der i verksamhet 2 hand- och 3 snällpressar, de sistnämnda drifna med ånga, samt 60 arbetare.

Samtliga boktryckerier i Finland (med undantag af tvenne, hvarifrån uppgifter icke meddelats) hade] sistsagde år 22 snäll- och 40 handpressar. Arbetspersonalen bestod af 295 män, 8 qvinnor och 53 gossar under 15 år. Produktionen utgjordes, förutom af smärre skrifter och acci-denstryck, af 514 böcker i inalles ungefär 1,250,000 exemplar, och i en medelstorlek af 5 V2 ark exemplaret, samt af 38 tidningar. Af dessa sistnämnda utkommo en dagligen, 4 sex gånger, 5 tre gånger, 2 två gånger och 13 en gång i veckan, samt de öfriga en eller två gånger i månaden. Jemnt halfva antalet voro svenska och andra hälften finska.

I Helsingfors äro derjemte i verksamhet 3 stentryc-kerier med 81 arbetare och i Åbo ett med 17 arbetare.

Fotografiska atelierer finnas i alla mera betydande städer i landet. De flesta af dessa äro dock afsedda endast för porträttering.

Klass XIV.

Alster af husslöjd.

I det föregående ha under de skilda industrigrenarne redan blifvit omordade de husslöjder, som hos Finlands allmoge äro mest förekommande. Såsom ett allmänt omdöme gäller att husslöjden i det finska folkets hemlif spelar en betydande roll. Den ojemförligt största delen af befolkningen går fortfarande, åtminstone i hvardagslag, i kläder af hemväfdt tyg; de vanligaste husgerådssaker af träd och körredskap förfärdigas likaledes hemma o. s. v. Särskildt är södra Österbottens befolkning känd för sin hän-105

dighet i slöjder. Likväl måste anmärkas att folkets slöjdkunnighet öfverhufvudtaget ännu står på mångslöjdens primitiva ståndpunkt, framkallad af tillfälliga behöfver och bedrifves derföre mer eller mindre tillfälligt. En husslöjd, som afser förvärf, och i följd häraf utvecklat sig till större fullkomlighet, existerar endast i ett färre antal orter. Såsom husslöjder af sistnämnda slag kunna exempelvis nämnas spetsknyppling i Raumo, yllestickning i Nådendal och trakten deromkring, väfnads- och spånadsindustrin i trakterna kring Åbo och Borgå, väfnader af ryor, korgflätning, finsmide, messings- och gelbgjuteriarbeten samt urfabrikation i skilda socknar i Österbotten m. m.106

I. Värdet af Finlands import från och export till nedannämnde länder 1871—1875, i millioner mark:

Import. Export. 1871 1872 1873 1874 1875 1871 1873 1873 1874 1875 Ryssland.......... 20,ll 23,4 34, 63,3 68,3 16,3 15,9 27,2 37,4 40,9 Sverige och Norge .... V,4 9,2 9,5 13,2 13,2 4,6 4,5 7,7 7,9 5,9 Danmark.......... 0,3 1. 0,7 1,3 0,5 1,7 1,5 1,2 2,1 2,1 Tyskland.......... 18,4 22,4 24,1 36,6 39,2 5,4 6, 8,6 6,1 5,9 Nederländerna...... 0,2 0,4 0,2 0,7 0,4 3,4 2,9 3, 3,9 3,2 Belgien........... 0,5 0,5 0,5 0,2 1, 0,7 1, 1,4 2,3 1,6 Storbritannien och Irland 9,3 15,2 19,8 21,2 21,2 10,2 14, 20,4 24,4 18,2 Frankrike......... 0,2 0,3 0,6 1, 0,8 1,3 2,3 3,3 4,2 4,9 Spanien .... 0,5 0,8 0,6 1,1 0,7 1,5 2,2 2,1 4,1 2, Portugal.......... 0,5 0,1 0,5 0,5 0,4 0,1 0,1 0,1 0,1 0,1 Italien........... 0,7 0,7 0,7 0.9 1,4 0,2 0,1 0,1 0,3 0,1 Egypten och Norra Afrika 0,1 0,2 0,02 Nord Amerikas Förenta Stater .... 1,6 0,2 1,7 0,9 2,6 Vestindien......... 2,6 2,7 3, 3,4 4,1 Brasilien.......... 2,5 3,7 4,2 3,9 3,8 0,1 0,1 0,1 0,1 0,1 Ostindien .... — 1, 1,1 — — — — — — — Kina och Japan..... 1, — — — — Ouppgifven ort...... — — — — — — — — 0,2 0,2 Summa 65,8 81,e|l0i,2 148, i\ 157,6 45,5 50,6 75,3 93,3 85,2107

2. Öfversigt af vattenkraftens användning i Finlands industri år 1875.

Vattenhjul. Turbiner. Summa hästkrafter. Antal. [-Ungefärlig-] {+Ungefär- lig+} styrka i hästkrafter. Antal. [-Ungefärlig-] {+Ungefär- lig+} styrka i hästkrafter. Sädesmalning.......... 1,958 10,780 58 480 11,260 Tillverkning af benmjöl . . . 7 25 — — 25 Sågverk .... 175 3,050 26 490 3,540 Oljeslagerier.......... 7 48 1 2 50 Jernbruk .... 180 2,660 41 824 3,484 Klädesfabrikation....... 14 129 3 50 179 Bomulls- och linnespinnerier. 3 86 15 1,490 1,576 Pappersbruk.......... 5 74 64 3,885 3,959 Tegelslagerier......... 4 51 3 10 61 Läderfabrikation........ 4 34 — — 34 Mejeri.............. 1 ? — — ?

Summa | 2,3581 16,937 | 211 | 7,231 | 24,168108

3. Öfversigt af ångkraftens användning i Finlands industri år 1875.

Bergsindustri 45 889

Åkerbruk och boskapsskötsel.............................14 104

Sågar 81 2,436

Mjölqvarnar..4 91

Färgerier...2 30

Tobaksfabriker 3 26

Tändsticksfabriker 2 16

Väfverier och spinnerier....................................14 480

Pappersbruk...11 220

Mekaniska verkstäder och fabriker,.för bearbetning af

metaller...43 457

Glas- och fajansfabriker....................................5 73

Tegelbruk 1 10

Bok- och stentryckerier....................................6 10

Garfverier...1 16

Öfriga fabriker..64 564

Landttransport. Jernvägar.................................93 16,400

Sjötransport. Ångfartyg............................211_5,407

Summa 600 | 27.229

Antal ångmaskiner. Styrka i hästkrafter.109

4. Öfversigt af fabriksindustrin i Finlands städer vid utgången af år 1873 (enligt Manufaktur-Direktionens officiela berättelse).

Hela antalet fabriker. Antalet fabriker, från hvilka uppgifter under året in-lemnats. Arbetspersonalen i sistnämnde fabriker. [-Tillverkningens-] {+Tillverk- ningens+} värde under förestående år i sistnämnde fabriker. j Finnar. 1 [-Utlänningar.-] {+Utlän- ningar.+} Summa. Mekaniska verkstäder och gjuterier .... 14 11 2,168 108 2,276 5,291,379 Öfriga fabriker för bear-betn. af metaller .... 24 24 118 4 122 211,024 963,000 6,509,701 Fabriker för tillverkning af möbler, husgeråd, åkdon m. m......... 53 48 459 19 478 Bomullsspinnerier och väf-verier........... 5 4 2,777 3 2,780 Linnespinneri och väfveri t 1 878 — 878 3,154,246 Klädesfabriker....... 6 5 278 4 282 681,150 760,621 Fabriker för tillverkning af beklädnadspersedlar 36 34 381 20 401 Pappersbruk och fabriker för tillverkning af pappersmassa .... 11 8 496 16 512 1,571,900 687,323 Fabriker för tillverkningar af papper och bokbinderi arbeten....... 6 4 29 29 Ljus och tvålfabriker . . . 6 3 130 — 130 1,529,060 2,259,157 Tobaks-, cigarr- och snusfabriker .... 25 24 830 18 848 Sockerbruk 2 2 119 5 124 4,188,000 5,552,070

Bränvinsbrännerier och fabriker för förädling af spritvaror......... 74 73 257 14 271 Öl- och porterbryggerier 31 28 227 30 257 752,675 Engelska lädergarfverier 27 25 86 — 86 432,772 878,481 Glas-, fajans-, porslins-etc. fabriker....... 17 15 118 35 153 Tändsticksfabriker..... 6 5 428 _ 428 278,565 181,965 Tvål- och parfymeri fa-.. briker........... 4 4 21 21 Öfriga fabriker....... 71 63 432 — 432 1,305,787 Summa 419 381 10,232 276 10,508)37,188,876110

5. Jemförelse emellan mynt, mått och Tigt

Finland. Ryssland. 1 Markka = 100 penni = 4,499093 gramm. fint silfver. 0,25 Rubel = 25 kopek. 1 Mil = 10 verst = 18,000 alnar. 10,019 Verst. 1 Famn = 3 alnar — 6 fot. 0,83496 Saschen = 2,50488 arschin. 1 Fot — 10 decimaltum. 0,41748 Arschin. 1 Qvadrat mil = 100 qvadrat verst = 23,142,8 tunland. 100,38 □ Verst. 1 Tunland = 56,000 □ fot. 0,45183 Déciatin. 1 Skeppund = 20 lispund. 1,038 Berkovetz rr 10,38 pud. 1 Lispund — 20 skålpund. 0,51901 Pud. 1 Skålpund = 32 lod. 1,038 Funt. 1 Lod = 4 qvintin. 3,114 Solotnik. 1 Tunna = 6,3 kubik fot rz 30 kappar rz 63 kannor. 0,78608 Tschetvert. 1 Kanna — 2 stop = 8 qvarter 100 kubikdecimaltum. 0,2128 Ve'dro. 1 Läst = 288 Lispund = 148 kubikfot. 1,25 Läst.111

i Finland och i några andra länder.

Sverige. England. Frankrike och alla länder i hvilka det metriska systemet är infördt. 0,7057 Krona = 70,57 öre. 0,039776 Pound Sterling = 9,55 pence. 0,99979 Franc = 99 centimer. 1 Mil = 360 ref. 6,6416 British miles rz 5,7718 Sea miles. 10,6886 Kilometer. 0,6 Stång. 1,9483 Yard. 1,7815 Meter. 1 Fot. 0,9741 Foot. 0,2969 Meter. 1 □ Mil. 44,ii Brittiska Q mil. 114,23 □ Kilometer. 5,6 Q Ref. 1,21983 Acre. 0,49364 Hectare. 4 Centner. 3 7 4,8532 Pound avoirdupois. 170,028 Kilogramm. 0,2 Centner. 18,74266 Pound avoirdupois. 8,501 Kilogramm. 1 Skålpund. 0,93713 Pound avoirdupois. 425,07 Gramm. 3,125 Ort. 0,46856 Ounce. 13,283 Gramm. 6,3 Kubikfot. 4,53954 Bushels. 1,6489 Hektoliter. 1 Kanna. 0,57645 Imperial gallon. 2,6173 Liter. 0,676 Nyläst. 1,86 Register ton. 1,86 Tonneau.Tryckfel.

Pag. 29 rad. 18 uppifr. står skådespelte, läs skådespelet. „ 47 „ 8 nedifr. „ redan, „ nedan. „ 80 „ 20 „ „ gångmaskiner, läs gängmaskiner.]V:o 1.

FINLAND

1876.

Ekonomisk karta

utvisande läget af städer oeli större industriela inrättningar.

FÄRGERNAS BETYDELSE.

Färggraderna utvisar de år 1870 skördade sädes-qvantiteternas belopp i förhållande till folkmängden inom hvarje härad (städernas folkmängd inberäknad) sålunda att

T- Ei^Ejax-ns "Helsingfors.FINLAND.

FÖRKLARING.

Antal invånare på 1 qvadrat-verst

JT:o 2,

Folktätheten i Finland

år 1870.

(Beräknad for hvarje kommun.)

Anm. Städemas folkmängd är här icke inbegripen i det kringliggande landtområdets.